

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ κ. ΑΝΑΣΤ. ΜΙΧΑΛΙΤΣΙΑΝΟΥ

ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

κ. ΚΩΝ/ΝΟΥ ΚΑΛΛΙΘΡΑΚΑ
κ. ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1996

ΚΩΔΟΣ	2235
ΑΓΩΓΗΣ	

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	σελ.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	2
1.. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	2

-Γεωγραφική θέση και έκταση	2
-Εδαφικοί πόροι	2
-Κλίμα	3
-Υδάτινοι πόροι	4
-Υπέδαφος	4
-Προστασία Περιβάλλοντος	5
2. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ-ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	7
-----	
1. Πληθυσμός	7
2. Απασχόληση	7
3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	9

-Γεωργία	9
-Φυτική παραγωγή	11
-Κτηνοτροφία	12
-Δάση και θήρα	14
-Μελισσοκομία	14
-Αλιεία	15
-Ορυχεία	15
-Βιομηχανία-Βιοτεχνία	16
-Χειροτεχνία	16
-Τουρισμός	17
-Τουριστικοί πόροι	17
-Περιοριστικοί παράγοντες ανάπτυξης τουρισμού	19
-Εμπόριο	19
4. ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	21

-Μεταφορές	21
-Οδικό Δίκτυο	21
-Θαλάσσιες μεταφορές	21
-Προβλήματα θαλασσίων μεταφορών	23
-Αεροπορικές μεταφορές	24

5. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	26
-----	
6. ΥΓΕΙΑ	27
-----	
7. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΣΤΟΧΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	29

-Αναπτυξιακές περιοχές	29
-Δυνατότητες και στόχοι κατά ζώνες ανάπτυξης	29
8.ΕΙΔΙΚΑ ΤΟΜΕΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	36

-Πρόγραμμα Γεωργικής Ανάπτυξης	36
-Πρόγραμμα Βιομ/κής & Βιοτεχνικής Ανάπτυξης	39
-Πρόγραμμα Τουριστικής Ανάπτυξης	41
-Πρόγραμμα Πολιτιστικής Ανάπτυξης	45
ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	47

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην εργασία αυτή με τίτλο "ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ" προσπαθήσαμε να καταγράψουμε και να εμφανίσουμε όλες τις δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης του νομού Κυκλάδων.

Πρόθεσή μας είναι να σταθούμε στην ανάπτυξη της γεωργίας-κτηνοτροφίας και μεταποίησης αλλά και στον τουρισμό ο οποίος έχει κερδίσει έδαφος σε σχέση με τους άλλους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας.

Σημαντική βοήθεια στην προσπάθειά μας αυτή τύχαμε από τον Γεωπόνο Πάρου κ. Ιωάννη Καλλίθρακα, από τον Δήμο Πάρου και τις διάφορες κοινότητες του Δήμου Πάρου για τα σημαντικά στοιχεία που μας έδωσαν.

Επίσης θα θέλαμε να προσθέσουμε ότι σημαντικά ερεθίσματα πήραμε από την εργασία με θέμα "Ανάπτυξη των Κυκλάδων" που εκδόθηκε από το Υπουργείο Γεωργίας και στάλθηκε σε όλες τις Δ/νσεις Γεωργίας του Νομού Κυκλάδων.

Καλλίθρακας Κωνσταντίνος

Στεφανοπούλου Βασιλική

ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

1. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Γεωγραφική θέση και έκταση:

Το Κυκλαδικό νησιώτικο σύμπλεγμα, καταλαμβάνει το νοτιοδυτικό τμήμα του Αιγαίου Πελάγους.

Περιλαμβάνει τριάντα εννέα (39) μικρά και μεγάλα νησιά, συνολικής έκτασης 2.573 τ.χλμ., απο τα οποία κατοικούνται μόνιμα τα 29.

Τα κυριότερα νησιά, είναι η Νάξος, το μεγαλύτερο σε έκταση νησί των Κυκλάδων (426 τ. χλμ.), η Ανδρος (380 τ. χλμ.), η Τήνος (194 τ. χλμ.), η Πάρος (194 τ. χλμ.), η Μήλος (150 τ. χλμ.), η Αμοργός (121 τ. χλμ.), η Κύθνος (99 τ. χλμ.), η Σύρος (87 τ. χλμ.), η Μύκονος (85 τ. χλμ.), η Θήρα (76 τ. χλμ.), η Σίφνος (73 τ. χλμ.) και η Σέριφος (73 τ. χλμ.).

Οι Κυκλάδες, διακρίνονται στις Ανατολικές (Ανδρος, Τήνος, Σύρος, Μύκονος, Δήλος, Ρήνεια, Νάξος, Πάρος, Αντίπαρος, Αμοργός, Ιος, Σίκινος, Φολέγανδρος, Θήρα, Θηρασιά, Ανάφη), που αποτελούν κατά κάποιο τρόπο συνέχεια της Εύβοιας και στις Δυτικές (Κέα, Κύθνος, Σέριφος, Σίφνος, Μήλος, Κίμωλος), προς Ν. της Αττικής.*1

Εδαφικοί πόροι:

Το έδαφος των Κυκλάδων είναι στα τρία τέταρτα της επιφάνειάς του ορεινό και ημιορεινό (26% & 50% αντίστοιχα), με μικρές μόνο πεδινές περιοχές στο σύνολο των εκτάσεων (24%).

Σε κάθε νησί μεταξύ των ορεινών συγκροτημάτων, αναπτύσσονται χαμηλές λοφώδεις εκτάσεις και μικροκοιλιάδες, που σχηματίστηκαν απο προσχώσεις των διαφόρων χειμάρων και ρευμάτων, στις οποίες κυρίως αναπτύσσεται η γεωργική δραστηριότητα των κατοίκων.

Οι σπουδαιότερες πεδινές εκτάσεις, βρίσκονται στα μεγαλύτερα νησιά (Νάξο, Σύρο, Πάρο, Τήνο κ.λ.π.).

*1 Στοιχεία που συγκεντρώθηκαν απο την μελέτη "Ανάπτυξη του Νομού Κυκλάδων" του Υπουργείου Γεωργίας που εκδόθηκε το 1992 (σελ.1-2).

Γεωλογικά το έδαφος των Κυκλαδίτικων νησιών, προέρχεται κυρίως από την αποσάθρωση σχιστολιθικών, μαρμαρυγιακών ή ασβεστολιθικών πετρωμάτων, εκτός των νησιών του ηφαιστειακού τόξου, Θήρας, Θηρασιάς, Μήλου και Κιμώλου, των οποίων το έδαφος προέρχεται από ηφαιστειογενή πετρώματα.

Η μηχανική σύσταση των εδαφών των νησιών, είναι κατά το μεγαλύτερο ποσοστό αμμοαργιλώδης, σε μικρότερο ποσοστό αμμώδης και αργιλώδης και στα ηφαιστειογενή νησιά είναι από ηφαιστειακούς τόφφους και κίσσηρη. Κατά κανόνα, τα εδάφη των νησιών, είναι φτωχά σε οργανική ουσία και μόνο μικρό ποσοστό των καλλιεργούμενων εδαφών είναι γόνιμα.*2

Κλίμα:

Το κλίμα της περιοχής είναι εύκρατο προς το θαλάσσιο, με ετήσιο μέσο θερμομετρικό εύρος μικρό (14ο Κ. περίπου).

Η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι 18ο Κ., η μέση ελάχιστη τον Ιανουάριο είναι 12ο Κ. και η μέγιστη τον Ιούλιο είναι 25ο Κ.

Ο παγετός είναι σπάνιο φαινόμενο.

Η σχετική υγρασία ανέρχεται σε ποσοστό 65-67%. Γενικά οι Κυκλάδες και περισσότερο οι Δυτικές, έχουν ξηρή ατμόσφαιρα παρά την επίδραση της θάλασσας.

Η βροχομετρική στάθμη στα νησιά Κέα, Κύθνο, Σέριφο, Ιο, Σίκινο, Φολέγανδρο, Θήρα, Ανάφη, και Αμοργό, είναι η μικρότερη στην Ελλάδα, κάτω των 400 χιλιοστών, ενώ στα υπόλοιπα νησιά κυμαίνεται στα 300-600 χιλιοστά, στις δε ορεινές περιοχές Ανδρου και Νάξου υπερβαίνει τα 600 χιλιοστά.

Οι βροχοπτώσεις είναι μικρής διάρκειας και κατανέμονται μεταξύ των μηνών Οκτωβρίου και Απριλίου (ξηρό καλοκαίρι). Κατά την άνομβρη εποχή, τις νύχτες δημιουργείται σχετικά άφθονη υγρασία, που αποτελεί και τη μόνη πηγή νερού για τη μη αρδευόμενη βλάστηση.

*2 *Ανάπτυξη του Νομού Κυκλάδων που εκδόθηκε το 1992 (σελ. 3-4).*

Γενικά οι Κυκλάδες είναι η πιο ανεμώδης περιοχή της Ελλάδας, όπου επικρατούν ΒΑ - ΒΔ (μελτέμια) και Ν - ΝΔ άνεμοι.*3

Υδάτινοι πόροι:

Γενικά οι κλιματολογικές συνθήκες στην περιοχή είναι αντίξοες για τη δημιουργία καλής τροφοδοσίας των πηγών και των υδροφόρων οριζόντων. Οι μικρές και ραγδαίες βροχοπτώσεις σε συνδυασμό με τη μορφολογική διαμόρφωση και σύσταση των πετρωμάτων, δεν ευνοούν στα περισσότερα νησιά τον σχηματισμό σημαντικών υδάτινων πόρων, εκτός από τις λίγες πηγές που υπάρχουν.

Η εκμετάλλευση του υδάτινου δυναμικού στα νησιά για ύδρευση οικισμών και άρδευση των καλλιεργειών, γίνεται με τις πηγές και τα φρεάτια (υπόγεια ύδατα).

Στα περισσότερα νησιά των Κυκλάδων το πρόβλημα της άρδευσης των οικισμών, είναι πολύ μεγάλο. Η άρδευση επίσης των καλλιεργειών είναι περιορισμένη και οι δυνατότητες αύξησης των αρδευόμενων εκτάσεων, είναι πολύ μικρές.

Γενικά υπάρχει έλλειψη εμπειριστατωμένων μελετών και ερευνών για την πλήρη γνώση του υδροδυναμικού τόσο των πηγαίων υδάτων, όσο και των φρεάτιων υδροφόρων οριζόντων των διαφόρων νησιών της περιοχής.

Αυτός είναι και ο λόγος που δεν υπάρχει σαφής εικόνα της κατάστασης των υδάτινων πόρων των νησιών και προγραμματισμός της εκμετάλλευσής τους για ύδρευση και άρδευση.*4

Υπέδαφος:

Το υπέδαφος ορισμένων νησιών, αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τις προοπτικές ανάπτυξής τους, επειδή είναι πλούσιο σε ορυκτά και μεταλλεύματα.

Τα περισσότερα από τα πετρώματα που συνθέτουν το υπέδαφος των νησιών, είναι γνωστά δομικά ή διακοσμητικά υλικά, όπως οι ηφαιστίτες της Μήλου, ο οψιδιανός της Μήλου, Θήρας και Αντιπάρου, οι ηφαιστειακοί τόφφοι και η ηφαιστειακή γη της Θήρας, οι γρανίτες κ.λ.π.

*3 Ανάπτυξη του Νομού Κυκλάδων που εκδόθηκε το 1992 (σελ. 3-4).

**4 Στοιχεία απο τη μελέτη ανάπτυξης του Ν. Κυκλάδων του Υπουργείου Γεωργίας το 1992 (σελ. 5 & 6).*

Ενδιαφέροντα λατομικά ορυκτά, τα οποία εκμεταλλεύονται σε μεγάλη κλίμακα είναι ο καολινίτης, ο μπεντονίτης και ο περλίτης. Τα σπουδαιότερα κοιτάσματα καολινιτών και μπεντονιτών βρίσκονται στη Μήλο, Κίμωλο και Θήρα. Σημαντικά κοιτάσματα περλίτη βρίσκονται στη Μήλο.

Στο υπέδαφος των Κυκλάδων υπάρχουν πολλά κοιτάσματα μαρμάρων. Είναι γνωστά τα λευκά (λευκά και κρυσταλλίνες) μάρμαρα της Πάρου (Αγίου Μηνά), το πράσινο μάρμαρο της Τήνου, το λευκό της Νάξου και το μάρμαρο της Ανδρου (με κίτρινες κηλίδες).

Διάφορα μεταλλεύματα βρίσκονται στο υπέδαφος των νησιών του Κυκλαδικού χώρου. Απο αυτά τα σπουδαιότερα είναι η αργυρούχος βαρυτίνη της Μήλου και της Μυκόνου, απο την οποία παράγεται ο βαρύτης, που χρησιμοποιείται στη βιομηχανία χρωμάτων, ελαστικών, χαρτιού κ.λ.π.

Επίσης ενδιαφέροντα είναι τα κοιτάσματα σμύριδας στη Νάξο, απο τα οποία εξάγονται κάθε χρόνο 7.000 τόννοι σμύριδας.

Κοιτάσματα σιδηρομεταλλευμάτων έχουν βρεθεί κυρίως στη Σέριφο αλλά και στην Κύθνο, Κέα, Πάρο και Σύρο.

Κοιτάσματα μαγγανίτη στην Ανδρο και Πάρο, κοιτάσματα βωξίτη στην Αμοργό, θείου στη Μήλο, Θήρα και Σέριφο και μικτά θειούχα στην Ανάφη. Ενδιαφέροντα είναι επίσης τα πετρώματα τάλκη και αμιάντου στην Τήνο και Σύρο.

Σημαντικό γεγονός αποτελεί η επισήμανση πηγών γεωθερμικής ενέργειας σε νησιά των Κυκλάδων, που έχουν ηφαιστειακή προέλευση. Τα αποτελέσματα των ερευνών της ΔΕΗ στη Μήλο, έδωσαν πολύ ενθαρρυντικά αποτελέσματα.

Παράλληλα, το Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών ερευνών, συνεχίζει τις έρευνες για την ανεύρεση πηγών γεωθερμικής ενέργειας και σε άλλα νησιά των Κυκλάδων. Ηδη γίνονται έρευνες στην Κίμωλο και Πολύαιγο.*5

**5 Στοιχεία απο τη μελέτη ανάπτυξης του Ν. Κυκλάδων του Υπουργείου Γεωργίας το 1992 (σελ. 5 & 6).*

Προστασία περιβάλλοντος

Η οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, πρέπει να συνδυαστεί με την προστασία, βελτίωση και ανάπτυξη τόσο του φυσικού, όσο

και του ιστορικού και σύγχρονου ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της περιοχής.

Γενικά, το περιβάλλον των Κυκλάδων, εκτός απο ορισμένες περιπτώσεις, δεν έχει υποστεί σοβαρές φθορές ή αλλοιώσεις.

Η περιορισμένη ανάπτυξη στον βιομηχανικό και τουριστικό τομέα, είχε σαν αποτέλεσμα τη διατήρηση του περιβάλλοντος, της γραφικότητας και του χαρακτήρα της περιοχής.

Τα τελευταία όμως χρόνια, με την μεγαλύτερη εκμετάλλευση των διάφορων ορυκτών και την αυξανόμενη τουριστική κίνηση σε ορισμένα νησιά, άρχισαν να εμφανίζονται αλλοιώσεις του περιβάλλοντος.

Ειδικότερα στη Μήλο απο την επεξεργασία και διακίνηση των λατομικών κ.λ.π. προϊόντων των διαφόρων μονάδων, δημιουργείται ρύπανση στους οικισμούς αλλά και στις αγροτικές περιοχές των νησιών, που έχουν επιπτώσεις στην υγεία των κατοίκων.

Λόγω της αυξανόμενης τουριστικής κίνησης και της έλλειψης κατάλληλης υποδομής, σε ορισμένα νησιά (Μύκονος, Ιος, Πάρος κ.λ.π.), παρατηρείται ρύπανση των ακτών στις οποίες διανυκτερεύουν τουρίστες χαμηλού κυρίως εισοδήματος.

Ενας άλλος παράγοντας αλλοίωσης του περιβάλλοντος, είναι η εκτέλεση οδικών, λιμενικών και άλλων έργων (καταστροφή τοπίου, παραλιών κ.λ.π.). Για το λόγο αυτό, οι προδιαγραφές τέτοιων έργων, πρέπει να προσαρμόζονται με τις τοπικές συνθήκες και ιδιαίτερα στη "μικρή κλίμακα" του χώρου των νησιών. Πρέπει να διατηρείται αυστηρά η αρχιτεκτονική του κάθε νησιού και να προστατεύεται απο ανεπιθύμητες και καταστροφικές επεμβάσεις τόσο των ιδιωτών, όσο και του Δημοσίου ή Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (π.χ. διαμορφώσεις παραλιακών οδών στα λιμάνια των νησιών κ.λ.π.).

2. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ - ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

1. Πληθυσμός

Ο πληθυσμός των Κυκλάδων το έτος 1991, ήταν 94.005 άτομα (1,0% περίπου του συνολικού πληθυσμού της χώρας).

Στην εικοσαετία 1951-1971, παρουσίασε το υψηλότερο ποσοστό μείωσης απο όλους τους νομούς της Χώρας, που συνολικά έφτασε σε 31,5%. Τη μεγαλύτερη μείωση στην περίοδο 1951-1971, παρουσίασε η επαρχία Κέας, με -63,7% και τη μικρότερη η επαρχία Τήνου με -19,2%.

Η μεγάλη πληθυσμιακή μείωση της περιοχής των Κυκλάδων, προήλθε απο την έντονη μετανάστευση (εσωτερική και εξωτερική), που οφείλεται στις δύσκολες συνθήκες επικοινωνίας των νησιών, στους περιορισμένους παραγωγικούς τους πόρους και τη μη ορθολογική αξιοποίησή τους, στην έλλειψη βασικών έργων υποδομής, στο χαμηλό επίπεδο των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών και λοιπών εξυπηρετήσεων, στην υποαπασχόληση και στο χαμηλό κατά κεφαλή εισόδημα των κατοίκων, εξαιτίας των περιορισμένων ευκαιριών απασχόλησης σε άλλους τομείς εκτός της γεωργίας.

2. Απασχόληση πληθυσμού

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, κατά την τελευταία απογραφή του 1991, ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού ασχολείται με τη γεωργία, κτηνοτροφία και δασοκομία (5.467).

Αμέσως μετά ακολουθεί το τμήμα του πληθυσμού που ασχολείται με διάφορες κατασκευές όπως π.χ. οικοδομικές εργασίες, (5.140) και ακολουθούν οι μεταποιητικές βιομηχανίες (2.942), το χονδρικό και λιανικό εμπόριο (3.556), τα ξενοδοχεία και εστιατόρια (2.388), οι μεταφορές (2.883), ο πληθυσμός που ασχολείται με τη Δημόσια Διοίκηση (1.291), και ακολουθούν η αλιεία, τα ορυχεία κ.λ.π., ενώ ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού δεν δήλωσε καθαρά τον κλάδο που απασχολείται (2.182).

Όπως φαίνεται απο τον ίδιο πίνακα, το ποσοστό των ανδρών που απασχολείται σε κάθε κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, είναι μεγαλύτερο απο το αντίστοιχο ποσοστό των γυναικών, εκτός απο την εκπαίδευση.

Σύμφωνα δε με τον πίνακα Νο 2 της Στατιστικής Υπηρεσίας, σε ένα σύνολο πληθυσμού 33.479 όπου οι άνδρες είναι 25.770 και οι γυναίκες 7.709, το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού ασχολείται με την γεωργία, κτηνοτροφία, στις μεταποιητικές βιομηχανίες, στις κατασκευές, στο λιανικό εμπόριο και τα ξενοδοχεία και εστιατόρια.

Οι κλάδοι δε που απασχολούν το μεγαλύτερο ποσοστό του γυναικείου πληθυσμού είναι, η παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών, η κατεργασία δέρματος, η εκπαίδευση, η υγεία και κοινωνική μέριμνα και τα ιδιωτικά νοικοκυριά.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να πούμε ότι στα νησιά των Κυκλάδων όπου υπάρχει τουριστική ανάπτυξη, οι αριθμοί αυτοί είναι πλασματικοί και αυτό γιατί, η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού συντηρείται απο τον τουρισμό (π.χ. ενοικιαζόμενα δωμάτια, καταστήματα, κ.λ.π. υπηρεσίες), ενώ απο το επάγγελμα που έχει δηλωθεί επίσημα ότι εξασκείται, ουσιαστικά απο αυτό λαμβάνεται ένα μικρό οικονομικό βοήθημα κατά τους χειμερινούς μήνες, όταν δεν υπάρχει τουρισμός.

Και πίο συγκεκριμένα στο σημείο αυτό, απο προσωπική εμπειρία, θα θέλαμε να αναφέρουμε ότι δεν υπάρχει Παριανός αγρότης ή ψαράς, που να μην ασχολείται το καλοκαίρι με τον τουρισμό, είτε νοικιάζοντας δωμάτια, είτε δουλεύοντας σε διάφορα τουριστικά καταστήματα αποκομίζοντας απο αυτό το μεγαλύτερο τμήμα του ετησίου του εισοδήματος.

Η έντονη μετανάστευση της περιόδου 1951-1971, παραμόρφωσε σοβαρά της πυραμίδα των ηλικιών της περιοχής με αποτέλεσμα ο πληθυσμός των 15-44 ετών, απο όπου προέρχεται ο αναπαραγωγικός και οικονομικά ενεργός πληθυσμός, να μειωθεί κατά 45%, ενώ ο πληθυσμός απο 60 ετών και άνω να αυξηθεί κατά 25%.

Στοιχεία που συγκεντρώθηκαν απο τη μελέτη του Υπουργείου Γεωργίας και απο τους πίνακες Στατιστικής Υπηρεσίας της τελευταίας απογραφής του 1991 που παραθέτονται στο τέλος.

3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Η οικονομία της περιοχής παρουσιάζει σοβαρά χαρακτηριστικά υπανάπτυξης όπως ο ψηλός βαθμός εξάρτησής της απο τον γεωργικό τομέα, που βρίσκεται σε πολύ χαμηλό επίπεδο παραγωγικότητας σε σύγκριση με άλλα διαμερίσματα της Χώρας αλλά κυρίως σε σχέση με τους υπόλοιπους κλάδους της οικονομίας, ο χαμηλός βαθμός αξιοποίησης του ορυκτού πλούτου, με περαιτέρω επεξεργασία και εμπλουτισμό του και τέλος η περιορισμένη συμμετοχή της μεταποίησης στην οικονομία της περιοχής.

3.1. Γεωργία (Φυτική παραγωγή, Κτηνοτροφία, Δάση και Αλιεία).

Η απασχόληση στον γεωργικό τομέα σήμερα υπολογίζεται ότι φτάνει τυπικά στο 40% του ενεργού εργατικού δυναμικού, ενώ η συμμετοχή του τομέα αυτού στο Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν του Νομού, υπολογίζεται ότι ανέρχεται σε 20%.

Απο αυτό προκύπτει ότι, παρά το γεγονός ότι μέχρι σήμερα οι απασχολούμενοι στη Γεωργία μειώθηκαν με μεγαλύτερο ρυθμό απο ότι συνέβει στους άλλους τομείς της παραγωγικής δραστηριότητας, ο γεωργικός τομέας συνεχίζει να απασχολεί το μεγαλύτερο ποσοστό του εργατικού δυναμικού της περιοχής.

Λόγω της μεγάλης διασποράς των νησιών, της έλλειψης ενότητας και της ανομοιογένειάς τους, η γεωργική οικονομία του Νομού παρουσιάζει ανάλογη εικόνα.

Τα μεγάλα νησιά (Νάξος, Ανδρος, Πάρος, Σύρος, Τήνος, Θήρα, Κέα), συμμετέχουν περισσότερο στη γεωργοκτηνοτροφική παραγωγή, ενώ τα μικρότερα νησιά, λόγω διαφόρων περιοριστικών παραγόντων (έλλειψη νερού, άγονα εδάφη, δυσμενείς συγκοινωνιακές συνθήκες κ.λ.π.), βρίσκονται σε μειονεκτικότερη θέση.

Η αγροτική οικονομία των Κυκλάδων επηρεάζεται στο σύνολό της απο πολλούς περιοριστικούς παράγοντες, οι οποίοι υπήρξαν και οι προσδιοριστικοί παράγοντες της μέχρι σήμερα εξέλιξης του τομέα και οι οποίοι παρέχουν σαφή εικόνα των περιθωρίων που υπάρχουν για παραπέρα γεωργική ανάπτυξη.

Οι παράγοντες αυτοί είναι, η στενότητα γεωργικής γης, η έλλειψη πεδινών εκτάσεων και το άγονο των εδαφών, η έλλειψη νερού, ο μικρός γεωργικός κλήρος ή ο τεμαχισμός αυτού, η έλλειψη έργων υποδομής, η περιορισμένη εκμηχάνηση

της γεωργίας, η ελλειπής οργάνωση των γεωργικών συνεταιρισμών και το συγκοινωνιακό πρόβλημα.

Η μέση έκταση κατά εκμετάλλευση, είναι 29 στρεμμ. έναντι 34,6 στρεμμ. της χώρας. Ο μέσος αριθμός αγροτεμαχίων ανά εκμετάλλευση είναι 6,5 με μέση έκταση ανά αγροτεμάχιο 4,6 στρεμμ., έναντι 5,4 στο σύνολο της χώρας.

Γενικά η υποδομή που υπάρχει στα εγγειοβελτιωτικά έργα, είναι περιορισμένη. Η άρδευση γίνεται με άντληση από φρέατα, από πηγές και δεξαμενές που μαζεύουν βρόχινο νερό.

Σε ορισμένα νησιά (Θήρα, Σύρο, Κέα, Πάρο, Νάξο, Αμοργό, Ιο) άρχισε να γίνεται αφαλάτωση των φρεάτιων υδάτινων πόρων, λόγω του ότι βρίσκονται κοντά στη θάλασσα, η εκμετάλλευσή τους είναι υπερεντατική και είναι περιορισμένου δυναμικού.

Οι δυνατότητες αύξησης των αρδευόμενων εκτάσεων είναι μικρές, λόγω του πολύ περιορισμένου υδατικού δυναμικού.

Υπάρχει μεγάλη ανάγκη προγραμματισμού και κατασκευής αγροτικών δρόμων για την εξυπηρέτηση της γεωργίας και κτηνοτροφίας.

Τα διάφορα ομαδικά έργα του αγροτικού εξηλεκτρισμού καθώς και η ηλεκτροδότηση αγροτικών εγκαταστάσεων γενικά, βοήθησαν αποφασιστικά στην γεωργική ανάπτυξη του Νομού. Στα προσεχή χρόνια, θα συνεχιστεί εντατικά το πρόγραμμα του αγροτικού εξηλεκτρισμού.

Οι υπάρχουσες γεωργικές βιομηχανίες, συνεταιριστικής και ιδιωτικής πρωτοβουλίας, (οινοποιεία, τυροκομεία, κονσερβοποιεία, ελαιουργεία, κ.λ.π.), αξιοποιούνται επαρκώς, επεξεργαζόμενες την γεωργοκτηνοτροφική παραγωγή της περιοχής. Απαιτούνται όμως διάφορες επεκτάσεις και εκσυγχρονισμός των μονάδων που υπάρχουν κυρίως για την αξιοποίηση της αμπελουργικής παραγωγής των νησιών Νάξου, Θήρας και Πάρου, όπως και της γαλακτοπαραγωγής (τυροκομεία).

Οι δυσμενείς εδαφικές συνθήκες της περιοχής (επικλινή εδάφη),

η καλλιέργεια σε αναβαθμίδες καθώς επίσης και ο πολυτεμαχισμός της ιδιοκτησίας, δυσκολεύουν τη μηχανική καλλιέργεια και την συγκομιδή, ενώ η χρησιμοποίηση μηχανοκίνητων και ψεκαστήρων για την καταπολέμηση

ασθενειών και εχθρών της ελιάς και των αμπελιών, γίνεται δύσκολη απο την έλλειψη νερού.

Φυτική Παραγωγή:

Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις ανέρχονται μόνο σε 482.000 στρέμ. και αποτελούν τα 18,7% της συνολικής έκτασης του Νομού (2.573 χιλ. στρέμ.).

Κατά βασικές κατηγορίες χρήσης κατανέμονται ως εξής:

Καλλιέργειες με άροτρο (σιτηρά, κτηνοτροφικά φυτά) 248.000 στρέμ. κηπευτικά 20.290 στρέμ., αμπέλια 51.600 στρέμ., ελαιώνες 29.300 στρέμ., εσπεριδοειδή 3.100 στρέμ., υπόλοιπες δενδρώσεις 5.660 στρέμ., αγραναπαύσεις 96.000 στρέμ.

Τα κύρια προϊόντα φυτικής παραγωγής στα οποία βασίζεται η γεωργία στις Κυκλάδες είναι το κριθάρι, τα κτηνοτροφικά φυτά (βίκος, κριθάρι), τα κηπευτικά, οι πατάτες, και το κρασί.Κανένα όμως απο αυτά δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη δυναμικότητα.

Τα κτηνοτροφικά φυτά (βίκος, κριθάρι, βρώμη, μηδική), που καταλαμβάνουν το 20% της γεωργικής γης, καλλιεργούνται σχεδόν σε όλα τα νησιά, ιδιαίτερα όμως στα νησιά Πάρο, Νάξο, Τήνο, Μήλο, Άνδρο, Θήρα και Σύρο.

Απο τα βρώσιμα όσπρια στη Νάξο καλλιεργούνται φασόλια, στη δε Θήρα κουκιά και λαθούρι.

Η καλλιέργεια των αμπελιών, καταλαμβάνει περίπου 52.000 στρέμ. ή το 11,3% της γεωργικής γης.

Καλλιεργούνται κυρίως αμπέλια για κρασί (49.000 στρέμ.) Η καλλιέργεια αυτή εντοπίζεται βασικά στα νησιά Θήρα (22.000 στρέμ.), Πάρο, Νάξο, Άνδρο και Τήνο. Στη Θήρα καλλιεργούνται κυρίως οι ποικιλίες Ασύρτικο (λευκό) και Μαντηλάρι (μαύρο), στην Πάρο κατά 90% περίπου καλλιεργείται το Μαντηλάρι, ενώ στη Νάξο καλλιεργείται το Αηδόνη και Μαντηλάρι.

Υπάρχουν δυνατότητες περαιτέρω επέκτασης της καλλιέργειας αμπελιών (ποικιλία Μαντηλάρι) στην Πάρο και Νάξο για την παραγωγή βαφικών κρασιών.

Απο τα κηπευτικά η κυριότερη καλλιέργεια είναι της πατάτας (18.000 στρέμ.), η οποία κατά το 65% καλλιεργείται στη Νάξο.

Η πατάτα φυτεύεται κυρίως κατά τους μήνες Ιανουάριο-Φεβρουάριο και κατά δεύτερο το Φθινόπωρο.

Η εαρινή (Ιανουάριο-Φεβρουάριο) παραγωγή της Νάξου (συγκομιδή Μάιο-Ιούνιο), διατίθεται κατά 80% περίπου σαν πατατόσπορος σε άλλες περιοχές της χώρας.

Η ντομάτα καλλιεργείται σαν ξερική κυρίως στη Θήρα, όπου γίνεται η επεξεργασία του προϊόντος απο τα εργοστάσια επεξεργασίας ντομάτας (πολτός, χυμός, κονσέρβες ντομάτας), που λειτουργούν εκεί.

Τα εργοστάσια αυτά (1 συνεταιριστικό και 4 ιδιωτικά) επεξεργάζονται κάθε χρόνο περίπου 2.500 ως 3.500 χιλιάδες τόννους ντομάτας.

Στη Σύρο, καλλιεργούνται πρώιμα κηπευτικά (ντομάτες, αγγούρια, μελιτζάνες, κολοκύθια) και στη Θήρα πρώιμος αρακάς και κουκιά (παραγωγή 500 περίπου τόννοι).

Τα προϊόντα αυτά διατίθενται στην αγορά της περιοχής της Αθήνας.

Η ελαιοκαλλιέργεια είναι μοιρασμένη στο Νομό, με κύρια κέντρα καλλιέργειας τα νησιά Νάξο, Πάρο, Σίφνο, Άνδρο, και Τήνο.

Η Σίφνος της επαρχίας Μήλου έχει το μεγαλύτερο αριθμό ελαιόδεντρων απο όλα τα άλλα νησιά του Νομού. Η κύρια καλλιεργούμενη ποικιλία ελιάς είναι η Θρουμπολιά, η οποία είναι κατάλληλη για το ξηροθερμικό περιβάλλον της περιοχής και επιβάλλεται η αντικατάστασή της, όπου είναι δυνατό, με την μικρόκαρπη ποικιλία Κορωνέϊκη.

Γενικά οι αποδόσεις των καλλιεργειών είναι μέτριες ως μικρές, με μικρά περιθώρια για βελτίωση, λόγω των εδαφικών και κλιματικών συνθηκών.*1

Κτηνοτροφία:

Η κτηνοτροφική παραγωγή, αποτελεί σημαντικό παράγοντα της αγροτικής οικονομίας των Κυκλάδων.

Το 47% περίπου του ακαθάριστου γεωργικού εισοδήματος, προέρχεται απο την κτηνοτροφική παραγωγή.

Η κτηνοτροφία του Νομού είναι οικογενειακού τύπου, όπου κάθε οικογένεια εκτρέφει μικρό αριθμό μεγάλων ζώων (2-5 αγελάδες) και ορισμένο αριθμό μικρών ζώων.

Σήμερα εκτρέφονται στο Νομό 22.000 βοοειδή, απο τα οποία 10.000 αγελάδες, 97.000 πρόβατα, 117.000 γίδες, 12.000 χοίροι και 300.000 κόττες.

Κατά τα τελευταία χρόνια, έγινε σημαντική βελτίωση στον κλάδο της κτηνοτροφίας.

Η μεγαλύτερη αύξηση έγινε στην παραγωγή βοδινού κρέατος, την οποία ακολουθεί του κατσικίσιου, χοιρινού και πρόβειου.

Αύξηση σημειώθηκε και στα άλλα κτηνοτροφικά προϊόντα (τυρί, βούτυρο κ.λ.π.).

Σημαντική εξάλλου μεταβολή έγινε στη σύνθεση του πληθυσμού των βοοειδών, όπου μειώθηκαν τα ζώα των εγχώριων φυλών και αυξήθηκαν των εξευγενισμένων φυλών του εξωτερικού.

Η αγελαδοτροφία είναι διπλής κατεύθυνσης, γαλακτοπαραγωγής και κυρίως κρεατοπαραγωγής. Μεγαλύτερη δραστηριότητα στην εκτροφή βοοειδών έχουν κατά σειρά τα νησιά Τήνος, Άνδρος, Κέα, Σύρος, Νάξος και Πάρος.

Η εκτροφή των ζώων γίνεται για το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα του έτους σε βοσκότοπους, σε περιφραγμένους χώρους με στέγαστρα και συμπληρώνεται με τις παραγόμενες κτηνοτροφές καθώς και τις αγοραζόμενες ζωτοφές. Η διατροφή των ζώων δεν θεωρείται άριστη, επηρεάζεται όμως από το εισόδημα του κτηνοτρόφου (τιμές γάλακτος).

Οι υπάρχουσες συνθήκες του Νομού, περιορίζουν τις δυνατότητες αύξησης του αριθμού των εκτρεφόμενων ζώων. Απαιτείται όμως η αύξηση της παραγωγικότητας των ζώων να συμβαδίζει με την βελτίωση των φυλών και την καλύτερη διατροφή και διατήρησή τους.

Η αιγοπροβατοτροφία είναι αναπτυγμένη με την οικόσιτη και κυρίως με τη νομαδική (κοπαδιάρικη) μορφή, σε όλα σχεδόν τα νησιά.

Παρά τη μη ύπαρξη αξιόλογων οικονομικών κινήτρων, η παραγωγή του κρέατος και του γάλακτος των αιγοπροβάτων, αυξήθηκε κατά μικρό ποσοστό, που οφείλεται στη ζωοτεχνική βελτίωση του πληθυσμού καθώς και στη βελτίωση των συνθηκών διατήρησης και διατροφής των ζώων.

Οι συστηματικές κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις είναι λίγες, ιδρύθηκαν δε τα τελευταία χρόνια.

Η κτηνοτροφία αποτελεί παράδοση για τον αγρότη των Κυκλάδων, γεγονός το οποίο αποδεικνύεται από την κτηνοτροφική παραγωγή που υπάρχει στα νησιά του Κυκλαδικού χώρου. Για να συνεχιστεί όμως η απασχόληση του γεωργοκτηνοτρόφου στην κτηνοτροφία, απαιτείται ειδική

μεταχείρισή της. Για το λόγο αυτό πρέπει να δοθούν σοβαρά κίνητρα (οικονομικά κίνητρα παραγωγής, επιδότηση μεταφοράς ζωοτροφών, παροχή συνθετικών ζωοτροφών, βελτίωση ζωικού πληθυσμού, βελτίωση διατροφής και διατήρησης των ζώων κ.α.), διότι μόνο με τέτοιες συνθήκες θα συνεχιστεί η εκτροφή παραγωγικών ζώων στις Κυκλάδες.*2

Δάση και Θήρα:

Τα περισσότερα νησιά είναι άδενδρα.

Τα δάση καλύπτουν το 0,3% της συνολικής έκτασης του Νομού και βρίσκονται κυρίως στην Κέα, Ανδρο, Νάξο και Μήλο.

Το θέμα της ιδιοκτησίας των περιορισμένων δασικών εκτάσεων παραμένει σε εκκρεμότητα (έλλειψη κτηματολογίου, διεκδικήσεις ιδιωτών).

Η Διεύθυνση Δασών του Νομού, εκτελεί πρόγραμμα διαφόρων αναδασωτικών εργασιών και για το σκοπό αυτό διατίθενται διάφορα δασικά δενδύλλια (πεύκο, κυπαρίσσι, ακακία, ευκάλυπτος κ.α.) από το δασικό φυτώριο Νάουσας Πάρου σε Δήμους, Κοινότητες και φυσικά ή νομικά πρόσωπα.

Ο Νομός Κυκλάδων προσφέρεται για την ανάπτυξη θηραμάτων. Για την ανάπτυξη των ενδημικών θηραμάτων έχουν ιδρυθεί 11 καταφύγια συνολικής έκτασης 88.500 περίπου στρεμμάτων στα νησιά Πάρο (1), Νάξο (1), Τήνο (2), Ανδρο (3), Κέα (1), Ιο (1), Σύρο (1) και Μύκονο (1).

Εκτός από αυτά, υπάρχει και το φυσικό εκτροφείο της Αντιμήλου έκτασης 8.000 στρέμ., στο οποίο ζούν περισσότεροι από 1.000 αίγαγροι.*3

Μελισσοκομία:

Η μελισσοκομία έχει ικανοποιητική ανάπτυξη στο Νομό, ιδιαίτερα στα νότια νησιά του (επαρχία Θήρας).

Υπάρχουν περίπου 38.000 κυψέλες (27.000 κυψέλες με πλαίσια). Πρέπει, όπου είναι δυνατόν, να γίνει προσπάθεια αύξησης του αριθμού των κυψελών και της παραγωγής μελιού, με την παροχή οικονομικών κινήτρων.

*1 & *2 στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τα αρχεία του Κρατικού Κτήματος Πάρου με τη βοήθεια του Γεωπόνου Ι. Καλλιθήρακα.*

**3. Στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τα αρχεία της Δασικής Υπηρεσίας Πάρου με τη βοήθεια του δασοφύλακα κ. Ιωάννη Σαρρή.*

Αλιεία:

Η αλιεία γίνεται στις θαλάσσιες περιοχές όλων των νησιών του Νομού. Οι κυρίως όμως αλιευτικές περιοχές, βρίσκονται γύρω από τα νησιά Πάρο, Αμοργό, Κίμωλο και Κουφονήσια.

Η αλιευτική παραγωγή των Κυκλάδων είναι αξιόλογη και αντιπροσωπεί περίπου το 6% της συνολικής παραγωγής αλιευμάτων στις ελληνικές θάλασσες.

Η αλιεία μπορεί να γίνει καλή πηγή εισοδήματος με την κατάλληλη ενίσχυσή της και με τον εκσυγχρονισμό του αλιευτικού μηχανικού εξοπλισμού, την καλή οργάνωση, την παροχή οικονομικών ενισχύσεων και τη δημιουργία της απαραίτητης υποδομής (ιχθυόσκαλες, αλιευτικά καταφύγια κ.α.) Ιδιαίτερα πρέπει να ληφθούν δραστικά μέτρα για την αντιμετώπιση της παράνομης αλιείας.

3.2. Ορυχεία (Μεταλλεία - Λατομεία)

Η παρουσία του πλούσιου ορυκτού πλούτου (περλίτη, μπεντονίτη, καολίνη, σμύριδας, μαρμάρων, βωξίτη κ.α.), σε διάφορα νησιά των Κυκλάδων, καθώς και η ήδη εκτεταμένη δραστηριότητα στη Μήλο, Κίμωλο, Μύκονο, Θήρα κ.λ.π. κατατάσσει τις Κυκλάδες μεταξύ των σοβαρότερων κέντρων του κλάδου αυτού.

Ειδικότερα στη Μήλο και Κίμωλο, έχουν ιδρυθεί αξιόλογες βιομηχανικές εγκαταστάσεις επεξεργασίας του μπετονίτη, του περλίτη και του καολίνη. Λειτουργούν επίσης αξιόλογες επιχειρήσεις εξόρυξης μαρμάρων στην Τήνο, Πάρο και Νάξο, βαρυτίνης στη Μήλο και Μύκονο, θηραϊκής γης στη Θήρα κ.λ.π.

Εκτός από την εγχώρια κατανάλωση, σημαντικές ποσότητες καολίνη, μπεντονίτη και περλίτη κυρίως ακατέργαστες και δευτερευόντως επεξεργασμένες ή ενεργοποιημένες, εξάγονται σε διάφορες χώρες. Επίσης εξάγονται βαρύτης, σμύριδα και κίσηρη.

Οι μεταλλευτικές δραστηριότητες δεν υπακούουν σε κανένα προγραμματισμό, ούτε όσο αφορά την εξόρυξη ούτε τις πωλήσεις στο εξωτερικό. Η ιδιωτική πρωτοβουλία είναι αυτή που κυριαρχεί στον τομέα αυτό της οικονομικής δραστηριότητας και είναι βέβαιο ότι μεσοπρόθεσμα - όπως

συνέβει με τη βαρυτίνη - η τακτική αυτή θα ζημιώσει όχι μόνο τη νησιώτικη οικονομία αλλά και την εθνική στο σύνολό της. Παράλληλα δεν προστατεύεται ενεργά το περιβάλλον και η υγεία των κατοίκων των νησιών και των εργαζομένων από την άποψη των αποβλήτων και σκόνης, αλλά και από την πλευρά της "οπτικής" ρύπανσης του Κυκλαδίτικου τοπίου.*4

3.3. Βιομηχανία - Βιοτεχνία

Η βιομηχανική ανάπτυξη των Κυκλάδων, δεν είναι σημαντική. Ο τομέας της μεταποίησης του Νομού, χαρακτηρίζεται από πλατύ φάσμα δραστηριοτήτων με κυριότερους κλάδους τους "Ειδών διατροφής εκτός των ποτών", "Κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και υλών" και "Μεταφορικών μέσων", ενώ οι περισσότερες μονάδες είναι μικρής δυναμικότητας με αποτέλεσμα να δίνουν στον μεταποιητικό κλάδο των Κυκλάδων, βιοτεχνικό χαρακτήρα.

Η Σύρος και η Μήλος, αποτελούν τους δύο βασικούς πόλους της βιομηχανικής δραστηριότητας του Κυκλαδικού χώρου. Κλωστοϋφαντουργία και ναυπηγοεπισκευαστικές εργασίες στη Σύρο, λατομικά ορυκτά με σχετική μεταποιητική δραστηριότητα των εξορυσσόμενων προϊόντων στη Μήλο, Κίμωλο και Θήρα, αποτελούν τα κύρια χαρακτηριστικά του μεταποιητικού τομέα. Δευτερεύουσας σημασίας είναι ορισμένες γεωργικές βιομηχανίες μικρής δυναμικότητας, όπως οινοποιεία (Πάρος, Θήρα), τυροκομεία (Σύρος, Νάξος, Πάρος), εργοστάσια επεξεργασίας ντομάτας (Θήρα), κ.λ.π.

Κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται συνεχής μείωση της παραγωγής κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων στη Σύρο, λόγω κυρίως του ανταγωνισμού των ομοειδών βιομηχανιών της ηπειρωτικής Ελλάδας.*5

**4, Στοιχεία από τη μελέτη "Ανάπτυξη του Ν. Κυκλάδων" του 1992 κεφ. Ορυχεία-Ορυκτά.*

**5, Στοιχεία από τη μελέτη με θέμα "Ανάπτυξη του Ν. Κυκλάδων" κεφ. Βιομηχανία, Χειροτεχνία, Τουρισμός.*

Χειροτεχνία:

Η Τήνος, η Θήρα, η Σίφνος, η Μύκονος, η Ιος, η Πάρος και άλλα νησιά, διατηρούν αξιόλογες χειροτεχνικές δραστηριότητες κεραμικής, γλυπτικής, υφαντικής, κεντημάτων, πλεκτικής, αργυροχοΐας κ.λ.π.

Η τουριστική κίνηση των τελευταίων ετών, έχει ενισχύσει σημαντικά τη σταθεροποίηση και σε πολλές περιπτώσεις την επέκταση της οικογενειακής και επιχειρηματικής μορφής χειροτεχνικών δραστηριοτήτων. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για τον αγροτικό πληθυσμό, γιατί η απασχόλησή του στη χειροτεχνία ενισχύει ουσιαστικά το πραγματικό εισόδημα των κατοίκων.*6

Τουρισμός:

Ο νομός Κυκλάδων έχει αναπτύξει αξιόλογη τουριστική δραστηριότητα και ιδιαίτερα τα νησιά Μύκονος, Θήρα, Πάρος, Νάξος, Ιος.

Τα υπόλοιπα και μικρότερα νησιά των Κυκλάδων, δεν έχουν δείξει ανάλογη δράση, αλλά καταβάλουν προσπάθεια να αναπτυχθούν τουριστικά.

Ενας απο τους σημαντικότερους λόγους που οι Κυκλάδες έχουν ρίξει όλο τους το ενδιαφέρον στον τουρισμό, είναι ότι το κλίμα τους που είναι πολύ ξερικό και το ιδιαίτερα πετρώδες τους έδαφος (με εξαίρεση τη Νάξο), τις καθιστά μη κατάλληλες για την ανάπτυξη της γεωργίας.

Αυτό το γεγονός σε συνάρτηση με την φυσική τους ομορφιά και τη γραφικότητά τους που προσελκύουν κάθε χρόνο εκατομμύρια επισκέπτες απο όλο τον κόσμο, έχουν κάνει τις Κυκλάδες να εξαρτώνται σε πολύ μεγάλο ποσοστό απο τον τουρισμό. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι, με εξαίρεση τη Μύκονο, τα υπόλοιπα νησιά των Κυκλάδων, προσελκύουν τουρίστες χαμηλού ποιοτικού επιπέδου και θα μπορούσαμε να πούμε ότι στις Κυκλάδες κυριαρχεί η ποσότητα και όχι η ποιότητα στον τουρισμό.

Και αυτό γιατί μέχρι σήμερα δεν υπάρχει συγκεκριμένη πολιτική τουριστικής υποδομής, αλλά αντίθετα επικρατεί απρογραμμάτιστη τουριστική ανάπτυξη με όλα τα μειονεκτήματα που συνεπάγεται αυτή.*7

Τουριστικοί πόροι:

Τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη μοναδικότητα του φυσικού περιβάλλοντος των Κυκλάδων σαν ενότητα, είναι το πλήθος των μικρών νησιών, η ιδιομορφία του τοπίου, η μοναδικότητα του κλίματος κ.λ.π.

**6,7. Στοιχεία απο τη μελέτη με θέμα "Ανάπτυξη του Ν. Κυκλάδων" κεφ. Βιομηχανία, Χειροτεχνία, Τουρισμός.*

Την ποικιλία του φυσικού τοπίου, συνθέτουν οι γραφικές αμμόδεις παραλίες των περισσότερων νησιών, που αποτελούν το 11% του συνολικού μήκους των ακτών της χώρας.

Τα αξιόλογα σπήλαια, με σταλακτίτες και σταλαγμίτες των νησιών Αντιπάρου, Φολέγανδρου, Γλαρονησιών, Μήλου και Νάξου (σπηλιά Ζα), το ήπιο κλίμα, η ηλιοφάνεια, το ψάρεμα και το κυνήγι κυρίως αποδημητικών πουλιών.

Το ίδιο πλούσιο με τους φυσικούς πόρους είναι και οι ιστορικοί πόροι του Κυκλαδικού πολιτισμού (Αγία Ειρήνη Κέας, Ακρωτήρι Θήρας, Πάνορμο Νάξου κ.α.), του αρχαίου πολιτισμού (Δήλος, Ρηνεία, Θήρα, Βουρκάρι, Κέα, Μήλος, κ.α.), της Βυζαντινής και Ενετικής περιόδου με πλήθος φρούρια και κάστρα (Σίφνος, Μπούργκος της Νάξου κ.α.) και τις πολυάριθμες εκκλησίες και μοναστήρια (Εκατονταφυλιανή Πάρου, κ.α.).

Οι πολιτιστικές αξίες του Νομού, καλύπτουν περίοδο 3 χιλιετηρίδων με διακεκριμένους πολιτισμούς, που μαζί με αξιόλογα πολιτιστικά ενδιαφέροντα των νεώτερων χρόνων, αποτελούν δυναμικό πόλο έλξης.

Ειδικότερα, το παραδοσιακό οικιστικό περιβάλλον του Νομού Κυκλάδων, αποτελεί δείγμα αρχιτεκτονικής απο τα πιο αξιόλογα της χώρας.

Την λαϊκή τέχνη των Κυκλάδων, εκτός απο την αρχιτεκτονική, αντιπροσωπεύουν κυρίως η κεντητική και η γλυπτική, με χαρακτηριστικά κέντρα τα νησιά Νάξο, Φολέγανδρο, Ανάφη, Μήλο, Τήνο, Σίφνο.

Η πολιτιστική παράδοση διατήρησε πλήθος εθίμων, πανηγυριών και τοπικών θρησκευτικών γιορτών, όπως το προσκύνημα της Παναγίας της Τήνου, της Εκατονταφυλιανής της Πάρου, οι γάμοι της Σίφνου, το έθιμο της "Κούνιας" το Πάσχα στη Φολέγανδρο, τα "χοιροσφάγια" της Ανδρου το Νοέμβριο. Οι γιορτές του ψαριού και κρασιού τον Ιούλιο στην Παροικία της Πάρου κ.α.*8

**8. Στοιχεία απο τη μελέτη με θέμα "Ανάπτυξη του Ν. Κυκλάδων" κεφ. Βιομηχανία, Χειροτεχνία, Τουρισμός.*

Περιοριστικοί παράγοντες ανάπτυξης του τουρισμού:

Κύριοι περιοριστικοί παράγοντες στην ανάπτυξη του τουρισμού στις Κυκλάδες είναι η δύσκολη επικοινωνία ανάμεσα στα νησιά και η ανεπάρκεια των μέσων συγκοινωνίας, πράγμα που οδηγεί απο τη μία μεριά στη δημιουργία νησιών-σταθμών κορεσμένων τουριστικά όπως η Μύκονος, Θήρα, Τήνος κ.α., και απο την άλλη μεριά μένουν αναξιοποίητα πολλά άλλα νησιά.

Επίσης η έλλειψη νερού δημιουργεί σοβαρά προβλήματα σε πολλά νησιά όπως στη Θήρα, Μύκονο, Αμοργό, Σέριφο κ.α.

Τέλος το περιβάλλον, σαν περιοριστικός παράγοντας ανάπτυξης του τουρισμού, καθορίζει το μέγεθος, τη μορφή και τον αριθμό των τουριστικών εγκαταστάσεων κάθε νησιού και ολόκληρου του Νομού.

Εμπόριο:

Το εμπόριο του Νομού Κυκλάδων, αφορά τη διακίνηση των αγροτικών προϊόντων, των ορυκτών, των βιομηχανικών προϊόντων, τις καταναλωτικές ανάγκες των κατοίκων και τον εφοδιασμό τους με κάθε άλλο είδος βιομηχανικής προέλευσης για τις ανάγκες των νοικοκυριών και των παραγωγικών κλάδων των νησιών.

Το εξαγωγικό εμπόριο αφορά κυρίως διάφορα ορυκτά, κρασιά και είδη λαϊκής τέχνης. Κέντρα του εμπορίου είναι η Ερμούπολη, η Νάξος, η Μήλος, η Μύκονος και η Θήρα.

Γενικά τα εμπορικά καταστήματα των νησιών είναι κατά κανόνα μικρά και οικογενειακής μορφής που απασχολούν 1-2 άτομα, είτε πρόκειται για λιανικό είτε για χοντρικό εμπόριο.

Το εμπόριο στις Κυκλάδες αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα, που οφείλονται στις αποστάσεις και στην έλλειψη λιμενικών εγκαταστάσεων και οργανωμένου συστήματος μεταφορών.

Αλλα προβλήματα, είναι η περιορισμένη παραγωγή προϊόντων πρωτογενούς και δευτερογενούς παραγωγής, η μικρή οικονομική επιφάνεια των εμπορικών καταστημάτων και η αδυναμία εκσυγχρονισμού τους.

Οι συνθήκες των συγκοινωνιών της περιοχής δυσχεραίνουν τον τακτικό εφοδιασμό της με τα αναγκαία αγαθά και την ομαλή διακίνηση των παραγομένων γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων

και αλιευμάτων προς τα διάφορα νησιά αλλά και Αθήνα και Πειραιά.

Εξάλλου υπάρχει σοβαρό πρόβλημα μεταφοράς υγρών καυσίμων, υγραερίων και ειδικότερα κατεψυγμένων προϊόντων με τα πλοία των ακτοπλοϊκών γραμμών.

Ο λόγος που παρατηρείται το φαινόμενο αυτό, είναι ότι τους χειμερινούς μήνες, οι Κυκλάδες μπορούν να μείνουν αποκλεισμένες για πολλές μέρες εξαιτίας των ισχυρών ανέμων που επικρατούν στην περιοχή, ενώ τους καλοκαιρινούς μήνες, η περιορισμένη χωρητικότητα των πλοίων σε αριθμό αυτοκινήτων, σε συνάρτηση με τα πολυάριθμα Ι.Χ., δυσκολεύουν τις μετακινήσεις των φορτηγών.

Το μεγάλο μεταφορικό κόστος επιβαρύνει τα καταναλωτικά αγαθά και τα διάφορα εφόδια που προμηθεύονται οι αγρότες, όπως οι πρώτες ύλες που χρησιμοποιούν ορισμένες βιομηχανίες του Νομού (π.χ. κλωστοϋφαντουργίες Σύρου).

Ειδικότερα, τα είδη λαϊκής κατανάλωσης και μάλιστα τα είδη διατροφής, υπολογίζεται ότι έχουν πρόσθετες επιβαρύνσεις στην τελική τιμή.

Στην επισήμανση των προβλημάτων του εμπορίου, πρέπει να προστεθεί και η γενική ανεπάρκεια κατάλληλων αποθηκευτικών και ψυκτικών χώρων, για την αποθήκευση και συντήρηση διάφορων καταναλωτικών αγαθών, κυρίως τρεφίμων, καθώς και ορισμένων αγροτικών προϊόντων της περιοχής.*9

**9 Ανάπτυξη του Ν. Κυκλάδων, κεφ. Εμπόριο.*

4. ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Το μεταφορικό πρόβλημα στο Νομό Κυκλάδων, ιδιαίτερα δε των θαλάσσιων μεταφορών, είναι μεγάλο. Αυτό, οφείλεται βασικά στη γεωγραφική ιδιομορφία του Νομού σε συνδυασμό με το υφιστάμενο σήμερα σύστημα μεταφορών.

Ο Νομός συνδέεται με την υπόλοιπη χώρα αεροπορικώς και ατμοπλοϊκώς. Μεταξύ τους τα νησιά συνδέονται ατμοπλοϊκώς. Τα σοβαρότερα προβλήματα παρουσιάζονται στη σύνδεση των νησιών με την Ερμούπολη και για τα μικρότερα απο αυτά με το λιμάνι του Πειραιά και μεταξύ τους.

Οδικό Δίκτυο

Στα νησιά των Κυκλάδων, το οδικό δίκτυο χαρακτηρίζεται επαρχιακό.

Οι δρόμοι του επαρχιακού δικτύου των νησιών, ακολουθούν κατά κανόνα μη παραλιακές εσωτερικές πορείες, που συνδέουν τους ορεινούς παληούς οικισμούς μεταξύ τους.

Πρόκειται για δίκτυο που εξυπηρετούσε τις ανάγκες της εποχής που η κίνηση περιοριζόταν ακόμη στο εσωτερικό των νησιών, όπου ήταν και η γεωργική δραστηριότητα των κατοίκων.

Τα τελευταία χρόνια, έγινε απαραίτητη η διάνοιξη παραλιακών οδικών κλάδων προς διάφορες αναπτυσσόμενες και αξιοποιήσιμες ακτές.

Επίσης κατασκευάστηκαν πολυάριθμοι αγροτικοί δρόμοι για την εξυπηρέτηση των αγροτικών περιοχών.

Ετσι, δημιουργήθηκε πλέγμα οδικών κλάδων σε κάθε νησί.

Απο το σύνολο των νησιών το καλύτερο οδικό δίκτυο έχουν τα νησιά Σύρος, Άνδρος, Μύκονος, Νάξος, Τήνος και Πάρος. *1

Θαλάσσιες μεταφορές

Οι θαλάσσιες συγκοινωνίες, αποτελούν το κύριο μεταφορικό μέσο εξυπηρέτησης των Κυκλάδων. Με τις ακτοπλοϊκές γραμμές διακινείται το σύνολο της εμπορευματικής κίνησης και το μεγαλύτερο ποσοστό των επιβατών στις Κυκλάδες.

Οι κύριες ακτοπλοϊκές γραμμές, μη επιδοτούμενες από το κράτος, που λειτουργούν σχεδόν σε ετήσια βάση είναι οι παρακάτω:

- α- Πειραιάς-Σύρος-Τήνος-Μύκονος
- β- Πειραιάς-Σύρος-Πάρος-Νάξος-Ιος-Θήρα
- γ- Πειραιάς-Κύθνος-Σέριφος-Σίφνος-Μήλος
- δ- Λαύριο-Κέα-Κύθνος-Σέριφος-Σίφνος-Μήλος
- ε- Ραφήνα-Ανδρος-Τήνος και περιοδικά στη Σύρο και Μύκονο.

Εκτός από τις παραπάνω ακτοπλοϊκές γραμμές, υπάρχουν και οι επιδοτούμενες γραμμές, που εξυπηρετούν τα νησιά των δυτικών Κυκλάδων με τη Σύρο και τα άγονα νησιά των Ανατολικών Κυκλάδων.

Τα συνηθισμένα δρομολόγια των επιδοτούμενων σκαφών ακολουθούν τις παρακάτω διαδρομές:

α- Γραμμές Ανατολικών Κυκλάδων:

Πρώτη: Πειραιάς - Σύρος - Πάρος - Νάξος - Δονούσα - Αιγιάλη - Κατάπολα - Κουφονήσια - Νάξος - Πάρος - Σύρος - Πειραιά (ή από Νάξο - Σχοινούσα - Κουφονήσια - Κατάπολα - Αιγιάλη - Δονούσα - Νάξος κ.λ.π.).

Δεύτερη: Πειραιάς - Σύρος - Πάρος - Νάξος - Ιος - Σίκινο - Φολέγανδρος - Θήρα - Ανάφη - Νάξος - Πάρος - Σύρος - Πειραιάς) ή από Ιο - Ανάφη - Θήρα - Φολέγανδρο - Σίκινο - Ιο κ.λ.π.).

β- Γραμμές Δυτικών Κυκλάδων - Σύρου:

Πειραιάς - Κύθνος - Σέριφος - Σίφνος - Κίμωλος - Μήλος - Σύρος - Μήλος - Κίμωλος - Σίφνος - Σέριφος - Κύθνος - Πειραιάς.

Εκτός από τις παραπάνω γραμμές (επιδοτούμενες και μη), πλοία άλλων ακτοπλοϊκών γραμμών, εξυπηρετούν ορισμένα μεγάλα και μικρά νησιά των Κυκλάδων.

Τέτοιες γραμμές είναι η γραμμή Πειραιά - Σάμου, η γραμμή Δωδεκανήσου και η γραμμή Πειραιά - Κρήτης - Δωδεκανήσου.

Τα σχετικά δρομολόγια όλων των γραμμών προγραμματίζονται από το Υ.Ε.Ν. και διαφέρουν από χρόνο σε χρόνο και από καλοκαίρι σε χειμώνα (το χειμώνα περιορίζονται περίπου στα μισά).

Με τις ακτοπλοϊκές γραμμές που λειτουργούν σήμερα, η συχνότητα επικοινωνίας των νησιών με τον Πειραιά και την Ερμούπολη καθώς και ο χρόνος διαδρομής απο τα διάφορα νησιά προς Πειραιά και Σύρο, διαφέρουν σημαντικά για κάθε νησί.

Τα μεγάλα νησιά, έχουν επικοινωνία με Πειραιά και Σύρο 5 και 7 φορές την εβδομάδα, ενώ τα άγονα νησιά 1 ή 2 φορές την εβδομάδα, ο δε χρόνος διαδρομής για πολλά νησιά είναι εντελώς απαράδεκτος (μέχρι 25 ώρες).*2

Προβλήματα θαλάσσιων μεταφορών:

Με τις υπάρχουσες συνθήκες στις θαλάσσιες μεταφορές στις Κυκλάδες, δημιουργούνται πολλά προβλήματα, που έχουν δυσμενή επίδραση στην κοινωνικοοικονομική ζωή των κατοίκων των νησιών.

Βασικά το σύστημα των θαλάσσιων μεταφορών παρουσιάζει σημαντικές αδυναμίες τόσο απο πλευράς έργων υποδομής, εξοπλισμού των λιμανιών και θαλάσσιων μέσων, όσο και απο την πλευρά της κρατικής πολιτικής.

Τώρα, σε ότι αφορά την κρατική πολιτική που ακολουθείται σήμερα, αυτή δεν ευνοεί την οικονομική λειτουργία σύγχρονων πλοίων και τον υγιή ανταγωνισμό μεταξύ των πλοιοκτητών, ενώ η απουσία κινήτρων, δεν ενθαρρύνει τη δρομολόγηση νέων κατάλληλων τύπων σκαφών για την ακτοπλοΐα.

Όπως είναι σήμερα οργανωμένη η ακτοπλοΐα στις Κυκλάδες, αποτελεί σχεδόν οργανωμένη "πειρατεία" εισιτηρίων και εμπορευματικών μεταφορών.

Τα πλοία δρομολογούνται στις διάφορες βασικές ακτοπλοϊκές γραμμές ανάλογα με την επιβατική και εμπορευματική κίνηση. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να εξυπηρετούνται ικανοποιητικά τα μεγάλα μόνο νησιά.

Προβλήματα δημιουργούνται ιδιαίτερα στις περιόδους αιχμής, οπότε προτιμούνται τα νησιά με μεγαλύτερη κίνηση και εγκαταλείπονται προσεγγίσεις σε ενδιάμεσα νησιά.

**1,2 Στοιχεία απο την "Ανάπτυξη του Ν. Κυκλάδων" που εκδόθηκε το 1992 (σελ. 17,18,19).*

Επίσης, στις περιόδους αιχμής δίνεται προτεραιότητα στα ιδιωτικής χρήσης οχήματα έναντι των φορτηγών αυτοκινήτων, γεγονός που επηρεάζει την εμπορευματική κίνηση στα νησιά. Αντίθετα κατά τη χειμερινή περίοδο (Δεκέμβριος - Φεβρουάριος), που παρατηρείται και η μικρότερη κίνηση, τα περισσότερα πλοία αποσύρονται για την ετήσια συντήρηση, με αποτέλεσμα να διαταράσσεται η κανονική επικοινωνία σε πολλά νησιά.

Το σημερινό καθεστώς των άγονων ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών, έχει σοβαρά μειονεκτήματα. Αν και η επιδότηση των πλοίων των άγονων γραμμών είναι σημαντικού ύψους, η εξυπηρέτηση των κατοίκων των νησιών δεν είναι ικανοποιητική για τους εξής λόγους:

α) Τα πλοία που επιδοτούνται είναι κυρίως μεγάλης ηλικίας και ακατάλληλα, ενώ οι ιδιοκτήτες και οι πράκτορές τους, εκμεταλλεύονται συχνά τους κατοίκους (χρέωση ναύλων μεγαλύτερων από τους νόμιμους).

β) Οι ώρες αναχώρησης από νησιά άγονης γραμμής είναι κατά κανόνα ακατάλληλες (νυχτερινές).

γ) Δεδομένου ότι σε κάθε γραμμή γίνονται προσεγγίσεις σε πολλά νησιά, οι ώρες ταξιδιού από τα άγονα νησιά προς Πειραιά και Σύρο αυξάνονται υπερβολικά, με αποτέλεσμα να αποθαρρύνεται η επικοινωνία και η μεταφορά ασθενών.

δ) Πολλές προσεγγίσεις πλοίων ματαιώνονται λόγω κακών καιρικών συνθηκών, με αποτέλεσμα την απομόνωση μικρών νησιών για πολλές μέρες.

ε) Η αδυναμία εύκολης επικοινωνίας μεταξύ των νησιών, δημιουργεί προβλήματα στην επικοινωνία των κατοίκων τους και στην ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητάς τους (τουρισμός, εμπόριο κ.λ.π.).

Αεροπορικές μεταφορές

Ο Νομός Κυκλάδων συνδέεται αεροπορικά με την υπόλοιπη χώρα με έξι αεροπορικές γραμμές:

α) Αθήνα - Μύκονο

- β) Αθήνα - Νάξο
- γ) Αθήνα - Μύκονο - Ρόδο (μόνο το καλοκαίρι)
- δ) Αθήνα - Μήλο
- ε) Αθήνα - Πάρο
- στ) Αθήνα - Θήρα.

Η αεροπορική σύνδεση των μεγάλων νησιών των Κυκλάδων με την Αθήνα, αποτελεί μόνομο αίτημα των κατοίκων τους και αυτό γιατί αποτελεί τον ταχύτερο και ανετώτερο τρόπο επικοινωνίας. Το ύψος όμως των αναγκαίων κεφαλαίων, σε σχέση με άλλες εθνικές προτεραιότητες, για τη δημιουργία αεροδρομίων σε όλα τα μεγάλα νησιά των Κυκλάδων, είναι απαγορευτικό.*1

**1 Στοιχεία απο το Γραφείο Ολυμπιακής Αεροπορίας Πάρου.*

5. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Η πολιτιστική δραστηριότητα, βασίζεται κυρίως στην ιδιωτική πρωτοβουλία και στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Εκτός απο τους 65 διάφορους συλλόγους και σωματεία Κυκλαδितών που έχουν έδρα στην Αθήνα και τον Πειραιά, στο Νομό λειτουργούν 35 πνευματικά κέντρα, 69 διαφόρων ειδών σύλλογοι και σωματεία, 58 αίθουσες πνευματικών κέντρων, συλλόγων κ.λ.π., 12 αίθουσες κινηματοθέατρων (χειμερινές και θερινές), 42 βιβλιοθήκες και 5 ευαγή ιδρύματα.

Η πνευματική κίνηση στις Κυκλάδες δεν βρίσκεται σε υψηλό επίπεδο. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στη νησιώτικη φύση του Νομού και τη μεγάλη διασπορά του πληθυσμού σε μεγάλο αριθμό νησιών και οικισμών.

Το σύνολο σχεδόν της πνευματικής και πολιτιστικής κίνησης του Νομού είναι συγκεντρωμένη στην Πρωτεύουσά του, την Ερμούπολη.

Εκεί λειτουργούν το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου, που διαθέτει αίθουσα 600 θέσεων, το Πνευματικό Κέντρο της Ιερής Μητρόπολης Σύρου, που διαθέτει αίθουσα 200 θέσεων, το Κέντρο της Νομαρχιακής Επιτροπής Λαϊκής Επιμόρφωσης (Ν.Ε.Α.Ε.) και το Κέντρο της Ένωσης Καθολικής Νεολαίας Ελλάδος (Ε.Κ.Ν.Ε.) με αίθουσα 150 ατόμων. Λειτουργούν επίσης διάφοροι σύλλογοι και λέσχες.

Στα υπόλοιπα νησιά του Νομού υπάρχουν Πνευματικά Κέντρα και μορφωτικοί σύλλογοι στους Δήμους και στις Κοινότητες, αλλά τα περισσότερα απο αυτά λειτουργούν τυπικά. Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις στα περισσότερα νησιά είναι πολύ περιορισμένες και αφορούν κυρίως θρησκευτικές γιορτές, διάφορα έθιμα και άλλες τοπικές γιορτές.

Εκτός απο αυτά, γενικά υπάρχει έλλειψη ψυχαγωγίας των κατοίκων.

Απο τις βιβλιοθήκες που υπάρχουν οι κυριότερες είναι: στην Ερμούπολη η Δημοτική Βιβλιοθήκη που έχει μεγάλης αξίας βιβλία και ιστορικά χειρόγραφα, της Εμπορικής Σχολής, της Λέσχης "Ελλάς" και του Γυμνασίου Αρένων.

Στην Ανδρο η Δημοτική και της Λέσχης Ανδρίων.

Στη Μήλο η Κοινοτική και στον Αδάμαντα Μήλου της Ένωσης Φίλων Αδάμαντος.

Στη Θήρα της Εστίας Πύργου Καλλίστης.

Στην Κέα η Κοινοτική και στην Τήνο του Ιερού Ιδρύματος Ευαγγελίστριας.

Πολλά απο τα αντικείμενα που κατά καιρούς βρέθηκαν στις Κυκλάδες, εκτός απο ορισμένα που φιλοξενούνται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών, βρίσκονται στα Μουσεία των διαφόρων νησιών όπως στα Αρχαιολογικά Μουσεία Σίφνου (Κάστρου), Πάρου, Μήλου (Πλάκας), Θήρας, Τήνου, Μυκόνου, Δήλου, Νάξου, Σύρου και Ανδρου.

Στα μικρά Μουσεία Κέας και Φηρών.

Στα λαογραφικά Μουσεία Απολλωνίας Σίφνου, Πλάκας Μήλου και στην ιδιωτική συλλογή Τέχνης Κυριαζόπουλου στη Μύκονο.

Στην Τήνο, λειτουργεί πινακοθήκη. *1

6. ΥΓΕΙΑ

Η παροχή υπηρεσιών στον τομέα της υγείας στο Νομό, είναι απο τις δυσμενέστερες σε όλη τη χώρα.

Ετσι η αναλογία ανά κλίνη, είναι πολύ χαμηλή σε σχέση με την Αθήνα (523 κάτοικοι ανά κλίνη, έναντι 97 της Αθήνας και 159 της Ελλάδας), ενώ η αναλογία των κατοίκων ανά γιατρό, είναι πολύ μικρότερη απο αυτή της Αθήνας και της χώρας (1.025 κάτοικοι ανά γιατρό, αντί των 270 της Αθήνας και 499 της χώρας συνολικά).

Η γεωγραφική ιδιομορφία του Νομού, κάνει ασύμφορη τη λειτουργία νοσοκομείων, ιδιωτικών ιατρείων ή ικανοποιητικών υγειονομικών μονάδων σε κάθε νησί.

Η κρατική δε παρουσία είναι περιορισμένη λόγω του υψηλού κόστους.

Το Γενικό Κρατικό Νοσοκομείο Σύρου, είναι το μοναδικό νοσοκομείο στο Νομό Κυκλάδων δυναμικότητας 120 κλινών Γ' θέσης και διαθέτει 7 κλινικές, Ακτινολογικό και Μικροβιολογικό εργαστήριο, Κέντρο Αιμοδοσίας και Εξωτερικά Ιατρεία.

Το ποσοστό κάλυψης των κλινών των διαφόρων κλινικών είναι χαμηλό και ανομοιογενές

**1 Στοιχεία που συγκεντρώθηκαν απο τα αρχεία του Δήμου Πάρου.*

Για το νοσοκομείο καθώς και για ολόκληρο το δίκτυο των Υγειονομικών Σταθμών, Αγροτικών Ιατρείων, παραρτημάτων ΙΚΑ υπάρχει το πρόβλημα της ελλειπούς επάνδρωσης και υπολειτουργίας.

Ειδικότερα στο Γενικό Νοσοκομείο Σύρου, υπάρχουν πολλά κενά ιατρικού προσωπικού. Επίσης υπάρχει έλλειψη χώρου απομόνωσης για τη νοσηλεία μεταδοτικών και λοιμωδών νοσημάτων. Τέλος, η μη λειτουργία Σχολής αδελφών νοσοκόμων, συντελεί στην έλλειψη νοσηλευτικού και παραϊατρικού προσωπικού.

Όλα τα παραπάνω, δημιουργούν έλλειψη εμπιστοσύνης των ασθενών να νοσηλευθούν στο Κρατικό Νοσοκομείο Ερμούπολης και έτσι οδηγούνται στα θεραπευτήρια της περιοχής Αθηνών.*2

**2 Στοιχεία απο το Κέντρο Υγείας Πάρου με τη βοήθεια της γιατρού κ. Αικατερίνης Φραγκούλη.*

7. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Αναπτυξιακές περιοχές

Οι Κυκλάδες δεν έχουν καθαρά διακρινόμενες αναπτυξιακές ζώνες. Από την υπάρχουσα όμως οικονομική δραστηριότητα στα διάφορα νησιά και από τη διεύρυνση της χωροταξιακής κατανομής των διαθέσιμων πλουτοπαραγωγικών ανθρώπινων πόρων, διαπιστώνεται ότι οι δυνατότητες ανάπτυξης της περιοχής στους κύριους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, διαφοροποιούνται κατά νησιά ή συμπλέγματα νησιών, τα οποία μπορούν να διακριθούν σαν αναπτυξιακές ζώνες ως εξής:

- α. Άνδρος - Κέα - Κύθνος**
- β. Σύρος - Μύκονος - Δήλος - Ρήνεια**
- γ. Νάξος - Πάρος - Αντίπαρος**
- δ. Μήλος - Κίμωλος - Σίφνος - Σέριφος**
- ε. Θήρα - Ιος - Ανάφη - Φολέγανδρος - Σίκινος**
- στ. Αμοργός - Δονούσα - Κουφονήσια - Σχοινούσα - Ηράκλεια**

1. Ζώνη Άνδρου - Κέας - Κύθνου

Βασικό γνώρισμα της ζώνης αυτής είναι οι περιορισμένες δυνατότητες ανάπτυξης στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα, ενώ οι τουριστικοί τους πόροι δεν έχουν ακόμη την απαιτούμενη ανάπτυξη.

Στην Άνδρο, κύριος παράγοντας ευημερίας του νησιού είναι η ναυτιλία, στην οποία απασχολείται μεγάλο μέρος του ενεργού της πληθυσμού, όχι μόνο σαν ναυτιλόμενοι αλλά και σαν πλοιοκτήτες. Ένας μόνο μικρός αριθμός των κατοίκων του νησιού ασχολείται αποκλειστικά με την γεωργία.

Στον τομέα της γεωργίας, υπάρχουν περιορισμένες δυνατότητες.

Και τα τρία νησιά έχουν μικρό ποσοστό γεωργικών εκτάσεων και εκτός από την Άνδρο, η Κέα και η Κύθνος έχουν έλλειψη υδάτινων πόρων για την ανάπτυξη δυναμικών καλλιεργειών.

Στην Κέα πρέπει να επεκταθεί η καλλιέργεια της αμυγδαλιάς που αποδίδει ικανοποιητικά.

Στην Άνδρο, υπάρχουν δυνατότητες αύξησης των αρδευόμενων εκτάσεων με την κατασκευή πολλών μικρών αρδευτικών έργων στις διάφορες μικρές πηγές του νησιού, για την επέκταση της

καλλιέργειας των εσπεριδοειδών, των κηπευτικών και των κτηνοτροφικών φυτών.

Και στα τρία νησιά, υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες για την ανάπτυξης της κτηνοτροφίας και ιδιαίτερα της βοοτροφίας στην Κέα και Ανδρο. Αυτό θα είναι δυνατό με την συστηματικότερη εκμετάλλευση των βοσκότοπων που υπάρχουν και την αύξηση της παραγωγικότητας των ζώων, τη βελτίωση των φυλών, της διατροφής και συντήρησής τους.

Η δημιουργία της απαραίτητης υποδομής στους βοσκότοπους (δεξαμενές, οδοποιία κ.λ.π.), και η αξιοποίηση του παραγόμενου γάλακτος (τυροκομεία), θα βοηθήσουν την ανάπτυξη του κλάδου.

Στον βιομηχανικό τομέα, οι δυνατότητες είναι γενικά πολύ περιορισμένες. Στην Κέα όμως, η μικρή απόσταση από την Αθήνα σε συνδυασμό με την υπαγωγή της στην Δ' περιοχή κινήτρων βιομηχανικής ανάπτυξης, δημιουργούν ευνοϊκότερες συνθήκες για την εγκατάσταση βιομηχανικών μονάδων.

Στη ζώνη αυτή, είναι δυνατή, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη του τουρισμού, η ανάπτυξη της χειροτεχνίας και ιδιαίτερα της υφαντικής στα νησιά Κέα και Κύθνο, για τη δημιουργία συμπληρωματικής απασχόλησης και εισοδήματος των κατοίκων.

Στο μεταλλευτικό τομέα, έχουν επισημανθεί κοιτάσματα σιδηρομεταλλευμάτων στην Κέα και Κύθνο και μαγγανίου στην Ανδρο. Δεν είναι όμως γνωστές οι δυνατότητες του κλάδου, πριν γίνουν οι απαραίτητες έρευνες για εντοπισμό εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων.

Αντίθετα με τα περιορισμένα περιθώρια ανάπτυξης του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα, τα νησιά της ζώνης αυτής έχουν αξιόλογες δυνατότητες για τουριστική ανάπτυξη. Λόγω δε του ότι βρίσκονται πολύ κοντά στην Αθήνα και Πειραιά, προσφέρονται σαν περιοχές παραθερισμού και αστικής αναψυχής των κατοίκων του λεκανοπεδίου Αττικής.*1

*1 "Ανάπτυξη του Ν. Κυκλάδων" έτους 1992.

2. Ζώνη Σύρου - Τήνου - Μυκόνου - Δήλου - Ρήνειας

Η ζώνη αυτή περιλαμβάνει δυναμικά κέντρα ανάπτυξης. Την Ερμούπολη που είναι το μεγαλύτερο αστικό κέντρο και η Πρωτεύουσα του Νομού, την Τήνο και τη Μύκονο με μεγάλη παράδοση στον τουρισμό. Τα νησιά αυτά έχουν επίσης τις καλύτερες συγκοινωνιακές συνθήκες στην περιοχή και διαθέτουν μεγάλα και ασφαλή λιμάνια και αεροδρόμια.

Κύριο χαρακτηριστικό της ζώνης αυτής, είναι η δυνατότητα ταυτόχρονης ανάπτυξης του τουρισμού, της βιομηχανίας και της γεωργικής παραγωγής.

Στη Σύρο υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξης της βιομηχανίας λόγω της μακροχρόνιας βιομηχανικής παράδοσης και υποδομής και του κατάλληλου διαθέσιμου εργατικού δυναμικού. Ειδικότερα δυνατότητες υπάρχουν στο ναυπηγοεπισκευαστικό κλάδο, στην κλωστοϋφαντουργία (κλάδος πλεκτικής) και στις διάφορες ελαφρές κατασκευές (σιδηρουργεία, λεμβοποιία, ξυλουργία κ.λ.π.), για τις ανάγκες κυρίως της περιοχής.

Στον μεταλλευτικό τομέα, υπάρχουν ορισμένες δυνατότητες στη συστηματικότερη εκμετάλλευση των μαρμάτων της Τήνου (περιοχή Πάνορμου), με τη δημιουργία παρόμοιων βιοτεχνιών και της βαρυτίνης στη Μύκονο.

Στη Σύρο έχουν επισημανθεί σιδηρομεταλλεύματα, των οποίων όμως πρέπει να εκτιμηθεί το μέγεθος.

Στην Τήνο υπάρχουν οι προϋποθέσεις ώστε με την κατάλληλη κρατική συμπαράσταση να αναπτυχθεί η παραδοσιακή βιοτεχνία και χειροτεχνία, ιδιαίτερα στους κλάδους της γυψοτεχνίας, μαρμαροτεχνίας, καλαθοπλεκτικής και ξυλοτεχνίας.

Η ζώνη είναι ουσιαστικά τουριστική με σημαντικά κέντρα προσέλκυσης τουρισμού την Τήνο, Μύκονο και Δήλο.

Η Μύκονος είναι διεθνής πόλος τουριστικής έλξης και έχει ήδη κορεστεί τουριστικά με όλα τα δυσάρεστα επακόλουθα.

Η Τήνος διαθέτει τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη περιηγητικού τουρισμού, ενώ στη Δήλο - Ρήνεια μπορεί να οργανωθεί εξειδικευμένη μορφή τουρισμού σαν διεθνές κέντρο μελέτης.

Στον κλάδο της γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής, υπάρχει αξιόλογη ανάπτυξη της κτηνοτροφίας ιδιαίτερα στην Τήνο, η οποία πρέπει να ενισχυθεί.

Η αποπεράτωση του τυροκομείου στην Τήνο, θα συμβάλλει στην ανάπτυξη του κλάδου.

Στη φυτική παραγωγή, πρέπει να αξιοποιηθούν οι υπάρχοντες πόροι για την παραγωγή οπωροκηπευτικών (Τήνος, Σύρος).*2

3. Ζώνη Νάξου - Πάρου - Αντίπαρου

Στη ζώνη αυτή υπάρχουν δυνατότητες στον τουρισμό, στη γεωργία και λιγώτερο στα ορυκτά. Στον τομέα του τουρισμού προσφέρονται και τα τρία νησιά για την ανάπτυξη του παραθεριστικού τουρισμού.

Η γεωργία έχει οικονομικό περιεχόμενο με την καλλιέργεια ορισμένων παραδοσιακών καλλιεργειών (αμπέλια, κριθάρι), κηπευτικών (γεώμηλα, σπορογεώμηλα κ. α.) και δενδροκομικών (βερύκοκκα, εσπεριδοειδή στη Νάξο), καθώς και με την εκτροφή μεγάλου αριθμού αιγοπροβάτων και βοοειδών κυρίως στη Νάξο.

Η Νάξος έχει μεγάλες πεδινές εκτάσεις πολλές από τις οποίες είναι αρδευόμενες, που μπορούν να αυξηθούν με την εκτέλεση μικρών αρδευτικών έργων. Επομένως έχει αυξημένες δυνατότητες στον γεωργικό τομέα και μάλιστα στην σποροπαραγωγή γεώμηλων και κηπευτικών, στην δενδροκαλλιέργεια (εσπεριδοειδή, βερυκοκκιά, αμυγδαλιά και καρδιά) και αμπελουργία.

Ειδικότερα στην Πάρο και Νάξο υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξης και πρέπει να προωθηθεί η επέκταση της καλλιέργειας των αμπελιών για την παραγωγή και εξαγωγή κόκκινων κρασιών.

Η κτηνοτροφία των ορεινών περιοχών της Νάξου έχει δυνατότητες περιορισμένης ανάπτυξης εφόσον γίνουν βασικά έργα υποδομής (αγροτικοί δρόμοι, βελτίωση βοσκότοπων κ.λ.π.) και δοθούν οικονομικά κίνητρα.

Στον τομέα του ορυκτού πλούτου, υπάρχουν δυνατότητες στην εκμετάλλευση των μαρμάρων της Πάρου και Νάξου, της σμύριδας στη Νάξο και του περλίτη στην Αντίπαρο.

**2 Ανάπτυξη του Ν. Κυκλάδων έτους 1992.*

Απο πλευράς μεταποίησης παρατηρείται ότι υπάρχει δραστηριότητα που στηρίζεται στην επεξεργασία γάλακτος (Πάρος, Νάξος) και στα οινοποιεία (Πάρος).

Στη Νάξο μπορεί να αναπτυχθεί η βιοτεχνία επεξεργασίας φρούτων για παραγωγή γλυκών κουταλιού, μαρμελάδων κ.λ.π.

Ο κλάδος της παραδοσιακής βιοτεχνίας και χειροτεχνίας μπορεί να αναπτυχθεί στην Πάρο (μαρμαροτεχνία) και Νάξο (καλαθοπλεκτική, μαρμαροτεχνία, κατασκευή κοχυλιών, ψευδοκοσμημάτων κ.λ.π.).

Σοβαρές δυνατότητες υπάρχουν στην ανάπτυξη της παράκτιας αλιείας στην περιφέρεια των νησιών Πάρου και Νάξου και των γύρω μικρών νησιών. *3

4. Ζώνη Μήλου - Κίμωλου - Σέριφου - Σίφνου

Στα νησιά αυτά υπάρχουν αξιόλογες δυνατότητες για την εκμετάλλευση και αξιοποίηση του ορυκτού τους πλούτου. Επίσης υπάρχουν δυνατότητες αξιοποίησης της γεωθερμικής ενέργειας της Μήλου, Κίμωλου, και Πολύγαιου καθώς και των ιαματικών πηγών της Μήλου, Σέριφου και Κίμωλου.

Ο τουριστικός τομέας αποτελεί επίσης παράγοντα ανάπτυξης των νησιών αυτών.

Ιδιαίτερα στη Σίφνο, μπορεί να οργανωθεί και τουρισμός υψηλού επιπέδου για ανθρώπους των γραμμάτων και των τεχνών.

Επίσης υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξης της καλλιτεχνικής βιοτεχνίας και χειροτεχνίας για παραγωγή προϊόντων για επιτόπια διάθεση.

Ειδικότερα μπορούν να αναπτυχθούν οι κλάδοι αγγειοπλαστικής και καλαθοπλεκτικής στη Σίφνο και υφαντικής στη Μήλο και Σέριφο.*4

**3,4 Ανάπτυξη του Ν. Κυκλάδων έτους 1992.*

5. Ζώνη Θήρας - Ιου - Ανάφης - Φολέγανδρου - Σίκινου

Κύριο χαρακτηριστικό της ζώνης αυτής είναι η δυνατότητα τουριστικής ανάπτυξης με βασικό κέντρο τη Θήρα, η οποία διαθέτει αξιόλογα τουριστικά μέρη (αρχαιότητες στο Ακρωτήρι, στην αρχαία Θήρα, στην Περίσσα κ.α.).

Η Θήρα είναι σταθμός τουριστικών διαδρομών και στάσεων κρουαζιερόπλοιων. Διαθέτει λιμάνι και αεροδρόμιο.

Μπορεί δε να αναπτυχθεί περιηγητικός τουρισμός ιδιαίτερα στη Θήρα, Ιο και Φολέγανδρο.

Ειδικά η Θήρα προσφέρεται και για εξειδικευμένο τουρισμό, σαν διεθνές κέντρο μελέτης και χώρος διεθνών συναντήσεων πολιτιστικών ενδιαφερόντων κ.λ.π.

Στον τομέα του ορυκτού πλούτου, υπάρχουν περιθώρια εκμετάλλευσης στη Θήρα της θηραϊκής γης και της κίσηρης.

Στην Ανάφη έχουν επισημανθεί κοιτάσματα μικτών θειούχων για τα οποία κρίνεται απαραίτητη η σχετική κοιτασματολογική έρευνα, ώστε να εκτιμηθεί η εκμεταλλευσιμότητά τους.

Τα νησιά αυτά προσφέρονται για την ανάπτυξη της καλλιτεχνικής βιοτεχνίας και χειροτεχνίας, η οποία μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία συμπληρωματικής απασχόλησης και εισοδήματος για τους κατοίκους.

Δυνατότητες έχουν οι κλάδοι της υφαντικής (Ιο, Φολέγανδρο, Σίκινο και Ανάφη), της καλαθοπλεκτικής (Θήρα και Ιο), και των κοχυλιών - ψευδοκοσμημάτων (Ιο).

Η ζώνη αυτή χαρακτηρίζεται από την έλλειψη νερού και εδαφικών πόρων και συνεπώς οι δυνατότητες της γεωργίας είναι περιορισμένες.

Στη Θήρα υπάρχει ορισμένη γεωργική δραστηριότητα στην καλλιέργεια των αμπελιών παραγωγής κρασιού, του κριθαριού, της βιομηχανικής ντομάτας και των πρώιμων κηπευτικών.

Από την πλευρά της μεταποίησης, υπάρχει σχετική δραστηριότητα που βασίζεται στην επεξεργασία της ντομάτας και στα οινοποιεία.

Για την καλύτερη αξιοποίηση του εδάφους της Θήρας μπορεί να επεκταθεί η καλλιέργεια της ελιάς (ποικιλία κορωνέϊκη) και ιδιαίτερα της φυστικιάς, που αποδίδει υψηλό εισόδημα.

Στην Ιο και τα άλλα νησιά των νότιων Κυκλάδων, μπορεί να αυξηθεί η παραγωγή μελιού με την αύξηση του αριθμού των κυψελών.*6

**6 Ανάπτυξη του Ν. Κυκλάδων έτους 1992.*

6. Ζώνη Αμοργού - Δονούσας - Κουφονησιών - Σχοινούσας - Ηράκλειας

Όλα τα νησιά της ζώνης αυτής χαρακτηρίζονται από την έλλειψη φυσικών πόρων για οποιαδήποτε σημαντική ανάπτυξη.

Τουριστικά μπορεί να αναπτυχθεί βασικά η Αμοργός, η οποία προσφέρεται για ανάπτυξη περιηγητικού τουρισμού.

Γύρω από τα μικρά νησιά της ζώνης, υπάρχουν σοβαρές δυνατότητες ανάπτυξης της αλιείας, γιατί διαθέτουν αρκετούς και έμπειρους ψαράδες.

Η δημιουργία μεγάλου αλιευτικού καταφύγιου στο Κουφονήσι με την ενίσχυσή του θα βοηθήσει στην ανάπτυξη του κλάδου της αλιείας όλης της περιοχής.

Στην Αμοργό έχουν βρεθεί κοιτάσματα βωξίτη. Η σχετική κοιτασμολογική έρευνα, μπορεί να αποδείξει την εκμεταλλευσιμότητά τους.*6

**6 Ανάπτυξη του Νομού Κυκλάδων έτους 1992.*

8. ΕΙΔΙΚΑ ΤΟΜΕΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Με βάση τους διαθέσιμους φυσικούς γεωργικούς πόρους και τις μακροχρόνιες δυνατότητες και επιδιώξεις γεωργικής ανάπτυξης της περιοχής, στόχος είναι η αύξηση του ακαθάριστου γεωργικού προϊόντος της περιοχής και η βελτίωση του εισοδήματος του αγρότη για την συγκράτησή του στα νησιά.

Εμφαση θα δοθεί στην φυτική και ζωική παραγωγή, καθώς και στην αλιεία.

Βέβαια η ειδίκευση της παραγωγής θα επιδιωχθεί στις επιμέρους γεωργικές ζώνες της περιοχής, σύμφωνα με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε ζώνης.

Σχετικά με την φυτική παραγωγή, επιθυμητή είναι η μικρή αύξηση των κτηνοτροφικών φυτών, κατά 3-4 χιλ. στρέμματα, των αμπελιών για την παραγωγή κρασιού κατά 4 χιλ. στρέμ., της ελιάς κατά 1.000 στρέμ. και μικροαυξομειώσεις σε άλλες καλλιέργειες.

Θα επιδιωχθεί η επέκταση των ποικιλιών των καλλιεργειών σε δέντρα (σταφύλια, αχλάδια) και των κηπευτικών, των οποίων η ωρίμανση και συγκομιδή γίνεται το καλοκαίρι και συμπίπτει με τη μεγάλη τουριστική κίνηση.

Επίσης θα ενισχυθεί η επέκταση της καλλιέργειας της φυστικιάς, της αμυγδαλιάς, των εσπεριδοειδών, και των λουλουδιών.

Παράλληλα θα επιδιωχθεί, όπου είναι δυνατό, η αύξηση των αρδευομένων εκτάσεων για εντατικοποίηση της παραγωγής με την εκτέλεση μικρών και μεσαίων αρδευτικών έργων.

Βασικές επιδιώξεις για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας είναι η δημιουργία βοοτροφικών και χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων οικογενειακού τύπου καθώς και η ενίσχυση της προβατοτροφίας, με σκοπό την αύξηση γενικά της παραγωγής σε γάλα και κρέας. Για την επόμενη τετραετία προβλέπεται μικρή αύξηση της παραγωγής κρέατος κατά 3% και του γάλακτος κατά 2%.

Παραπέρα, στους παραδοσιακούς κλάδους (αμπελουργία, κτηνοτροφία κ.λ.π.), θα εφαρμοστούν ειδικά προγράμματα

Συνέχιση της παροχής διάφορων οικονομικών ενισχύσεων που περιλαμβάνουν:

α)την οικονομική ενίσχυση για την αγορά καυσίμων απο αλιευτικά σκάφη επαγγελματικής αλιείας,

β)την οικονομική ενίσχυση για την ανανέωση σκαφών μέσης και παράκτιας αλιείας,

γ)την οικονομική ενίσχυση εκσυγχρονισμού του εξοπλισμού αλιευτικών σκαφών μέσης και παράκτιας αλιείας και

δ)τη χορήγηση μακροπρόθεσμων χαμηλότοκων δανείων σε όσους δικαιούνται ανανεώσεις σκαφών μέσης και παράκτιας αλιείας και μέχρι 50% της αξίας νέου σκάφους με τη μηχανή του.*

**Γεωργική Ανάπτυξη Ν. Κυκλάδων, Υπουργείο Γεωργίας 1991.*

-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ & ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Όπως είπαμε προηγούμενα, οι δυνατότητες του δευτερογενή τομέα εκτός από το μεταλλευτικό κλάδο, είναι γενικά περιορισμένες.

Σ' αυτό συντελούν διάφοροι περιοριστικοί παράγοντες όπως η έλλειψη πρώτων υλών, η έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, το υψηλό κόστος μεταφορών και το μικρό μέγεθος της τοπικής αγοράς.

Ορισμένες δυνατότητες υπάρχουν στον ναυπηγοεπισκευαστικό κλάδο και την κλωστοϋφαντουργία, δραστηριότητες που εντοπίζονται σήμερα στη Σύρο.

Ειδικότερα στην κλωστοϋφαντουργία, μπορεί να υπάρξουν ευνοϊκές εξελίξεις με τον εκσυγχρονισμό των μονάδων που ήδη υπάρχουν και την ανάπτυξη του κλάδου της πλεκτικής.

Βασικά όμως οι προοπτικές του μεταποιητικού τομέα εντοπίζονται στην εκμετάλλευση των προϊόντων του υπεδάφους (λατομικών ορυκτών και μεταλλευμάτων) και στην επέκταση της παραγωγής προϊόντων χειροτεχνίας για κύριο προορισμό την επιτόπια διάθεσή τους κατά τη θερινή περίοδο.

Παράλληλα είναι δυνατή η τυποποίηση ορισμένων γεωργικών προϊόντων, με την ίδρυση γεωργικών βιομηχανιών μικρής κλίμακας σε νησιά όπου υπάρχει ακόμη αξιόλογη γεωργοκτηνοτροφική παραγωγή και όπου προβλέπεται να δημιουργηθούν πλεονάσματα (γάλα, κρασί, φρούτα κ.λ.π.)

Για τον ορυκτό πλούτο των νησιών που αποτελεί μαζί με τον τουρισμό τη βάση για την οικονομική τους ανάπτυξη, προτείνεται να εφαρμοστεί κατά προτεραιότητα ένα ευρύ ερευνητικό πρόγραμμα για τον εντοπισμό και εκμετάλλευση αξιοποιήσιμων κοιτασμάτων και να συμπληρωθεί η αναγκαία υποδομή για την καλύτερη επιτόπια αξιοποίηση των ήδη γνωστών ορυκτών και την παραγωγή τελικών προϊόντων ποιότητας και μεγαλύτερης αξίας.

Ειδικότερα, τα επόμενα χρόνια θα παρθούν τα επιβαλλόμενα μέτρα, ώστε να εκλογικευθεί η εκμετάλλευση του υπόγειου πλούτου των Κυκλάδων, να προστατευτεί η υγεία των κατοίκων και να αποκατασταθεί το περιβάλλον από τα ίχνη της εξωρυκτικής δραστηριότητας των μεταλλευτικών επιχειρήσεων.

Στο πλαίσιο της πολιτικής αυτής και κατά προτεραιότητα στη Μήλο, θα παρθούν τα κατάλληλα διοικητικά μέτρα για τη μείωση των ενοχλήσεων από τις μεταλλευτικές μονάδες που λειτουργούν εκεί και ειδικότερα αυτές που βρίσκονται κοντά σε οικισμούς.

Παράλληλα θα οριστεί στο ανατολικό τμήμα του νησιού κατάλληλη ζώνη για την εγκατάσταση νέων μονάδων επεξεργασίας, εμπλουτισμού και διακίνησης λατομικών και μεταλλευτικών προϊόντων και θα απαγορευθεί η εγκατάστασή τους στο κεντρικό και δυτικό τμήμα του νησιού.

Στο Πρόγραμμα αυτό, έχει συμπεριληφθεί η κατασκευή νέας σκάλας φόρτωσης ορυκτών στη θέση "Κάναβα" Αδάμαντα, για να απαλλαγεί το λιμάνι από αυτή που ήδη υπάρχει.

Επίσης στη Θήρα, στα ορυχεία της Θηραϊκής γης, θα παρθούν μέτρα για τη μείωση των δυσμενών επιδράσεων στο περιβάλλον της περιοχής.*

**Βιομηχανική Ανάπτυξη Ν. Κυκλάδων Υπουργείου Οικονομικών 1991.*

-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- 1. Πλαίσια τουριστικής πολιτικής και ανάπτυξης.**
 - **Επιδιώξεις και στόχοι.**

Είναι γεγονός ότι λόγω περιοριστικών παραγόντων στους υπόλοιπους τομείς, αλλά και των διαθέσιμων πόρων, η τουριστική ανάπτυξη είναι εκείνη που θα αναλάβει μεγάλο μέρος της δημιουργίας ευκαιριών απασχόλησης στους κατοίκους και θα εξασφαλίσει την άνοδο του βιοτικού τους επιπέδου.

Ο βαθμός δε ανάπτυξης του τουρισμού θα εξαρτηθεί και από το παράλληλο επίπεδο ανάπτυξης των άλλων τομέων παραγωγής και δεν πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη σημασία στον τουρισμό, σε περιοχές που είναι ανεπτυγμένη η γεωργία π.χ. στη Νάξο, ή η βιομηχανία π.χ. στη Σύρο, ή όπου υπάρχουν πόροι με ενδιαφέροντα περιθώρια για εκμετάλλευση π.χ. ορυκτά Μήλου κ.λ.π.

Το κάθε ένα από τα μεγάλα νησιά των Κυκλάδων, λόγω του αριθμού και της ποικιλίας των τουριστικών πόρων που διαθέτει, μπορεί να έχει αυτόνομη τουριστική ανάπτυξη.

Παρόλα αυτά, το είδος, ο βαθμός και η προτεραιότητα της τουριστικής ανάπτυξης, διαφέρουν από νησί σε νησί και εξαρτώνται από τρεις κυρίως παράγοντες:

- α-τους διαθέσιμους πόρους
- β-το σημείο τουριστικής ανάπτυξης
- γ-την ανάγκη συγκράτησης του πληθυσμού.

Οι βασικές επιδιώξεις της τουριστικής πολιτικής στις Κυκλάδες, είναι η μεγιστοποίηση της συμβολής του τουριστικού κλάδου στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της περιοχής και η διατήρηση του περιβάλλοντος.

Η διατήρηση του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος των νησιών είναι ο βασικότερος στόχος, προς όφελος τόσο των κατοίκων όσο και των τουριστών, για τους οποίους οι φυσικές και πολιτιστικές αξίες του περιβάλλοντος, αποτελούν το κίνητρο για να επισκεφθούν τις Κυκλάδες.

Ο τουρισμός μπορεί να ενισχύσει την ανάπτυξη της περιοχής, με πολλούς τρόπους.

Οι επενδύσεις απο τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, δημιουργούν ευκαιρίες απασχόλησης που θα περιορίσουν την τάση απομάκρυνσης του πληθυσμού απο τα νησιά προς την Αθήνα και άλλα μεγάλα αστικά κέντρα.

Επίσης θα αυξηθεί η ζήτηση των προϊόντων παραγωγής της περιοχής και θα ενισχυθεί η χειροτεχνία και η λαϊκή τέχνη με την επιτόπια ζήτηση των προϊόντων απο τους τουρίστες.

Επομένως το πλαίσιο της τουριστικής πολιτικής στις Κυκλάδες, πρέπει να περιλαμβάνει:

α. Την πολιτική αποκέντρωσης, οργάνωσης και ενίσχυσης τουριστικών δραστηριοτήτων:

Ορισμένα νησιά είναι κορεσμένα και δεν πρέπει να αναπτυχθούν περισσότερο, γιατί αυτό θα προκαλέσει την καταστροφή του χαρακτήρα τους και θα βάλει σε κίνδυνο την σημερινή τους τουριστική ευημερία.

Αυτό επιβάλλει την προοδευτική αποκέντρωση και οργάνωση ή ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων στα υπόλοιπα νησιά, που δεν έχουν ακόμη αξιοποιηθεί τουριστικά, χάρη σε ειδικά μέτρα και έργα.

β. Την πολιτική ελέγχου της τουριστικής ανάπτυξης:

Τα πολύπλοκα προβλήματα που συνδέονται με την τουριστική ανάπτυξη των Κυκλάδων, απαιτούν τη λήψη των κατάλληλων μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος και τον καθορισμό κανόνων για να ελεγχθεί και οργανωθεί σωστά η ανάπτυξη των νησιών με βάση τις δυνατότητές τους.

γ. Την πολιτική διαφοροποίησης της τουριστικής ανάπτυξης κατά κύρια συμπλέγματα νησιών:

Στις Κυκλάδες λόγω της ιδιομορφίας του χώρου, πρέπει να εφαρμοστεί ειδική τουριστική ανάπτυξη. Οι μορφές τουρισμού που προτείνονται για τα κύρια νησιώτικα συμπλέγματα πρέπει να είναι τέτοιες που να ανταποκρίνονται στις δυνατότητές τους, να μη απαιτούν μεγάλες επενδύσεις και να προσαρμόζονται καλύτερα στο περιβάλλον τους.

Μετά τα παραπάνω, οι μορφές τουρισμού που προτείνονται για τα νησιά των Κυκλάδων, είναι οι παρακάτω:

α) Η οργάνωση και ο εξοπλισμός των νησιών Κέας, Κύθνου και Ανδρου, σαν περιοχές επιρροής της Πρωτεύουσας (β' κατοικίας, αστικής αναψυχής).

β) Η ανάπτυξη του περιηγητικού τουρισμού Ελλήνων και αλλοδαπών με σταθμούς διανυκτέρευσης τα νησιά των Δυτικών Κυκλάδων Σίφνο και Μήλο, τα νησιά των Νοτίων Κυκλάδων Ιο και Φολέγανδρο και των Ανατολικών Κυκλάδων Τήνο και Αμοργό. Οργάνωση των τουριστικών διαδρομών και στάσεων των κρουαζιερόπλοιων κ.α.

γ) Η ανάπτυξη παραθεριστικού τουρισμού με έμφαση στα νησιά Πάρο, Νάξο και Τήνο.

δ) Η οργάνωση εξειδικευμένου τουρισμού. Ειδικότερα τα νησιά Θήρα, Δήλος, Ρήνεια και Σίφνος προσφέρονται σαν διεθνή κέντρα μελέτης και χώρος διεθνών ειδικών συναντήσεων πολιτιστικών ενδιαφερόντων, αρχιτεκτονικής πολεοδομίας.

δ. Την πολιτική για τα τουριστικά καταλύματα και εγκαταστάσεις:

Σχετικά με τα τουριστικά καταλύματα, δεν πρέπει να επιτραπεί η ανέγερση μεγάλων ξενοδοχείων αλλά η δημιουργία μικρών ξενοδοχειακών μονάδων (ξενοδοχείων-ξενώνων), που να εναρμονίζονται με το φυσικό και αρχιτεκτονικό περιβάλλον και η δημιουργία ιδιωτικών ενοικιαζόμενων δωματίων.

Βασικά οι νέες ανάγκες των νησιών σε τουριστικά καταλύματα, πρέπει να καλυφθούν κατά το μεγαλύτερο ποσοστό με τουριστικά δωμάτια, στα πλαίσια προγραμμάτων εξυγίανσης-ανάπλασης των παραδοσιακών κτισμάτων ή οικισμών των νησιών, με σκοπό τον περιορισμό του κόστους της επένδυσης, την αξιοποίηση κτιριακού δυναμικού που δεν χρησιμοποιείται και τη δημιουργία αυξημένων ευκαιριών απασχόλησης για τον τοπικό πληθυσμό.

Εργα ειδικής τουριστικής υποδομής

Τέτοια έργα τουριστικής υποδομής είναι η εκτέλεση έργων βασικής υποδομής όπως λιμανιών, αεροδρομίων, οδικών κυκλωμάτων και δρόμων κ.α., τα οποία θα εξυπηρετήσουν στις αναπτυξιακές ανάγκες των νησιών γενικότερα και του τουρισμού ειδικότερα.

Παράλληλα όμως με τα έργα αυτά, είναι αναγκαία και η εκτέλεση έργων ειδικής υποδομής, δηλαδή διαμόρφωσης και

εξωραϊσμού χώρων, συντήρησης και αναστήλωσης μνημείων, διατήρησης παραδοσιακών οικισμών, κατασκευής λουτρικών εγκαταστάσεων και παραμονής τουριστών κ.λ.π., για την εξυπηρέτησή τους.*

**Τουριστική Ανάπτυξη Ν. Κυκλάδων Υπουργείο Οικονομικών 1991.*

- ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Είναι γεγονός ότι η βασική αιτία μετανάστευσης κυρίως των νέων προς την Αθήνα και άλλα αστικά κέντρα, δεν είναι οικονομική, αλλά οφείλεται στη μεγάλη διαφορά του πολιτιστικού και κοινωνικού επιπέδου ζωής μεταξύ κέντρου και επαρχίας.

Είναι επομένως απαραίτητη η ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων στα νησιά των Κυκλάδων, οι οποίες θα επιτρέψουν στους κατοίκους της περιοχής και μάλιστα στους χωρικούς να απολαύσουν, όσο αυτό είναι δυνατό, μιά ζωή στοιχειώδους πολιτιστικού επιπέδου.

Για το λόγο αυτό πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην επέκταση και τον εκσυγχρονισμό των βιβλιοθηκών που υπάρχουν, των πνευματικών και καλλιτεχνικών κέντρων και των διαφόρων μορφωτικών συλλόγων καθώς και στην ίδρυση νέων.

Ιδιαίτερα πρέπει να ενθαρρυνθεί και να ενισχυθεί οικονομικά κάθε πρωτοβουλία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των Πνευματικών Κέντρων, μορφωτικών συλλόγων κ.λ.π. για ανάπτυξη δραστηριοτήτων εκπολιτιστικού και μορφωτικού περιεχομένου.

Στον τομέα του θεάτρου, κρίνεται αναγκαία η συντήρηση και συμπλήρωση των εργασιών στο νεοκλασσικό κτίριο του θεάτρου Απόλλωνα στην Ερμούπολη. Στο θέατρο αυτό, θα στεγαστεί το "Θέατρο των Κυκλάδων", το οποίο θα δίνει παραστάσεις σε όλα τα νησιά της περιοχής.

Ιδιαίτερα πρέπει να ενισχυθούν οι δραστηριότητες του Θεάτρου Κυκλάδων, ώστε να εκπληρώσει καλύτερα τον μορφωτικό του ρόλο.

Σχετικά με τον λαϊκό πολιτισμό της περιοχής, θα μεθοδευτεί το έργο της διάσωσης, συντήρησης, αποκατάστασης και μελέτης των παραδοσιακών στοιχείων που υπάρχουν στα νησιά (κτίρια, ναοί, φρούρια κ.λ.π.).

Επίσης θα αυξηθεί η κρατική ενίσχυση σε πρόσωπα ή ομάδες που απασχολούνται με τη διάσωση των μνημείων του λαϊκού πολιτισμού.

Ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί στη συντήρηση και διαφύλαξη των διάφορων μνημείων (αρχαία, βυζαντινά κ.λ.π.), ιστορικών

αρχείων και αρχαιολογικών χώρων των νησιών.Επειδή η περιοχή είναι πλούσια σε αρχαιότητες πρέπει να εντατικοποιηθεί το πρόγραμμα των αρχαιολογικών ανασκαφών. Για την καλύτερη λειτουργία των Μουσείων, πρέπει να αυξηθεί το προσωπικό που εργάζεται σε αυτά και να παρθούν μέτρα ασφάλειας στους αρχαιολογικούς χώρους για την αποφυγή της αρχαιοκαπηλίας.

ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εικόνα της κατάστασης που υπάρχει, δεν είναι δυνατό να μεταβληθεί σημαντικά την προσεχή τετραετία, λόγω των τάσεων ανάπτυξης που παραδοσιακά υπάρχουν.

Παρά το γεγονός όμως αυτό, υπάρχουν αισιόδοξες προοπτικές για θετικές εξελίξεις στο οικονομικό αλλά και πληθυσμιακό πρόβλημα.

Σημειώνεται ότι τα τελευταία χρόνια έχουν δημιουργηθεί ορισμένες θετικές εξελίξεις στα νησιά των Κυκλάδων και ιδιαίτερα στα νησιά Μύκονο, Σύρο, Μήλο, Πάρο και Νάξο, που οφείλονται στην αυξημένη τουριστική κίνηση και την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων κυρίως στον μεταλλευτικό τομέα.

Παρά τους περιοριστικούς παράγοντες και τις αδυναμίες που αναφέρθηκαν, υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξης στον Κυκλαδικό χώρο στις οποίες μπορεί να στηριχτεί μιά σχετικά δυναμική ανάπτυξη. Ειδικότερα η ανάπτυξη των Κυκλάδων μπορεί να βασιστεί κυρίως στον Τουρισμό και στην εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου και κατά δεύτερο στην πρωτογενή παραγωγή (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία).

Στον τομέα του τουρισμού η περιφέρεια των Κυκλάδων είναι σε πλεονεκτική θέση. Η ανάπτυξη του τουρισμού με την κατάλληλη πολιτική, μπορεί να γίνει η αρχή για την αναζωογόνηση πολλών άλλων δραστηριοτήτων. Έτσι, θα δημιουργήσει ευκαιρίες απασχόλησης στους κατοίκους και θα εξασφαλίσει την άνοδο του βιοτικού τους επιπέδου.

Η εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου και οι σχετικές μεταποιητικές δραστηριότητες, όπως και η επέκταση της παραγωγής προϊόντων χειροτεχνίας και η αξιοποίηση πλεονασμάτων της γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής, μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη της περιοχής.

Οι δυνατότητες ανάπτυξης στον πρωτογενή τομέα, θεωρούνται περιορισμένες. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο αγρότης των Κυκλάδων στην μακροχρόνια και επίμονη προσπάθεια για επιβίωση στα ξερά και άγονα νησιά, αναγκάστηκε να αξιοποιήσει σχεδόν όλους τους φυσικούς πόρους που υπήρχαν εκεί.

Γενικά οι δύσκολες εδαφικές και κλιματικές συνθήκες των Κυκλάδων, περιορίζουν την ανάπτυξη της γεωργικής και

κτηνοτροφικής παραγωγής, οι περισσότερες δε αγροτικές εκμεταλλεύσεις πρέπει να θεωρηθούν μη βιώσιμες και ανταγωνίσιμες στον εθνικό χώρο.

Παρά το γεγονός αυτό, ορισμένες περιοχές έχουν τη δυνατότητα για παραπέρα ανάπτυξη.

Για το λόγο αυτό, έχουν τεθεί οι παρακάτω στόχοι:

- Η βελτίωση της υπάρχουσας γεωργικής υποδομής στα νησιά που υπάρχει οικονομικό ενδιαφέρον.
- Η βελτίωση των μεθόδων καλλιέργειας για αύξηση της παραγωγικότητας.
- Η αύξηση της καλλιέργειας ορισμένων καλλιεργειών (βαφικών κρασιών, κτηνοτροφικών φυτών κ.α.) ή ποικιλιών δενδρωδών καλλιεργειών και κηπευτικών, των οποίων η ωρίμανση και συγκομιδή γίνεται το καλοκαίρι και συμπίπτει με την μεγαλύτερη τουριστική κίνηση στα νησιά.
- Ο εκσυγχρονισμός του δυναμικού μέρους της βιομηχανίας παραδοσιακών ή άλλων προϊόντων (κρασί, γάλα κ.α.).
- Η βελτίωση της κτηνοτροφίας με την αύξηση της παραγωγικότητας των ζώων (βελτίωση φυλών, διατροφής και συντήρησης) και την συστηματικότερη εκμετάλλευση των φτωχών βοσκότοπων.
- Η προώθηση της αλιείας με την κατάλληλη χρηματοδότηση και κατασκευή σχετικών έργων υποδομής.
- Η βελτίωση της εμπορίας των γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων.

Σημειώνεται ότι η στρατηγική επέμβασης που προτείνεται, βασίζεται στην ακριβή και ιεραρχημένη χωροθέτηση όλων των σημαντικών δραστηριοτήτων στα διάφορα νησιά του Νομού, ανάλογα με τα ιδιαίτερα προβλήματα και τις δυνατότητες ανάπτυξής τους.

Προϋπόθεση για την επίτευξη των στόχων του Προγράμματος, θεωρείται η αντιμετώπιση ορισμένων προβλημάτων που ήδη υπάρχουν στην περιοχή, τα κυριώτερα των οποίων είναι:

α) Το συγκοινωνιακό πρόβλημα μεταξύ των νησιών και απο αυτά προς τον υπόλοιπο ηπειρωτικό χώρο.

β) Η ύδρευση των οικισμών των νησιών.

γ) Η εφαρμογή προγραμμάτων τεχνολογικού εκσυγχρονισμού των παραδοσιακών γεωργικών κλάδων (αμπελουργία, κτηνοτροφία κ.λ.π.) στα νησιά που η γεωργία έχει οικονομικό περιεχόμενο (Νάξο, Άνδρο, Τήνο, Πάρο κ.λ.π.), τόσο στη φάση της παραγωγής όσο και στην επεξεργασία και εμπορία των προϊόντων.

δ) Η δημιουργία βασικών κυκλωμάτων υποδομής, τα οποία θα συντελέσουν στην ανάπτυξη του τουρισμού, της βιομηχανίας - βιοτεχνίας και της γεωργίας.

ε) Η δημιουργία εξοπλισμένων κοινωνικά και οικονομικά, σύγχρονων οικιστικών κέντρων.

Σε γενικές γραμμές αυτή είναι η εικόνα που παρουσιάζουν σήμερα οι Κυκλάδες. Έτσι λοιπόν υπάρχουν αισιόδοξες προοπτικές για θετικές εξελίξεις στο οικονομικό και πληθυσμιακό πρόβλημα.

Ιδιαίτερα στα νησιά Σύρο, Μύκονο, Πάρο, Νάξο, Θήρα, κατά τα τελευταία χρόνια, έχουν δημιουργηθεί ορισμένες θετικές εξελίξεις που οφείλονται στην αυξημένη τουριστική κίνηση και την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων κυρίως στον μεταλλευτικό τομέα.

Στον τομέα του τουρισμού, η περιφέρεια των Κυκλάδων διαθέτει αναμφισβήτητο πλεονέκτημα.

Η ανάπτυξη του τουρισμού με την κατάλληλη πολιτική, μπορεί να δημιουργήσει ευκαιρίες απασχόλησης στους κατοίκους και να εξασφαλίσει την άνοδο του βιοτικού τους επιπέδου.

Η εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου και οι συναφείς μεταποιητικές δραστηριότητες, όπως η επέκταση της παραγωγής προϊόντων χειροτεχνίας και η αξιοποίηση της γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής (γάλα, κρασί, φρούτα), μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη της περιοχής.

Οι δυνατότητες ανάπτυξης στον πρωτογενή τομέα, θεωρούνται περιορισμένες.

Γενικά, οι δυσμενείς εδαφοκλιματικές συνθήκες στις Κυκλάδες, αποτελούν περιοριστικό παράγοντα ανάπτυξης της γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής.

Οι περισσότερες δε καλλιέργειες θεωρούνται ως μη βιώσιμες και ανταγωνιστικές στον εθνικό χώρο (χαρακτηριστικό παράδειγμα η Πάρος, όπου για μια ολόκληρη πενταετία οι αγρότες δεν είχαν θερίσει λόγω ανομβρίας).

Παρά ταύτα, ορισμένες περιοχές, παρουσιάζουν κάποιο ενδιαφέρον ανάπτυξης.

Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να τεθούν οι παρακάτω στόχοι:

-Θα πρέπει να βελτιωθεί η υφιστάμενη γεωργική υποδομή στα νησιά όπου η γεωργία έχει οικονομικό ενδιαφέρον (Νάξος, Πάρος, Άνδρος).

-Θα πρέπει να εκσυγχρονιστούν οι μέθοδοι καλλιέργειας, έτσι ώστε να έχουμε αύξηση της παραγωγικότητας.

-Θα πρέπει να βελτιωθεί η κτηνοτροφία με την αύξηση της παραγωγικότητας των ζώων (βελτίωση φυλών, διατροφής και συντήρησης).

-Θα πρέπει να γίνει προώθηση της αλιείας με την κατάλληλη υποδομή και τα κατάλληλα μέσα.

-Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην μελισσοκομία και αυτό γιατί η μελισσοκομία στις Κυκλάδες παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, αφού εκεί παράγεται το γνωστό θυμαρίσιο μέλι.

Η βελτίωση της μελισσοκομίας, θα πρέπει να γίνει σε επαγγελματικό επίπεδο (π.χ. βελτιωμένες ευρωπαϊκές κυψέλες).

-Θα πρέπει να βελτιωθεί η εμπορία των γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων.

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να πούμε ότι απαραίτητη προϋπόθεση για να γίνουν όλα αυτά είναι:

-Να λυθεί το συγκοινωνιακό πρόβλημα μεταξύ των νησιών και από αυτά προς την υπόλοιπη χώρα.

-Να λυθεί η ύδρευση των οικισμών των νησιών.

-Να δημιουργηθούν κυκλώματα υποδομής τα οποία θα συντελέσουν στην ανάπτυξη του τουρισμού, της βιομηχανίας-βιοτεχνίας και της γεωργίας.

Όσο αφορά τον δευτερογενή τομέα εκτός από τον μεταλλευτικό κλάδο, οι δυνατότητες ανάπτυξης είναι γενικά περιορισμένες. Σ' αυτό συντελούν διάφοροι περιοριστικοί παράγοντες όπως η έλλειψη πρώτων υλών, εργατικού δυναμικού και το υψηλό κόστος μεταφορών.

Ορισμένες δυνατότητες υπάρχουν στον ναυπηγοεπισκευαστικό τομέα και στην κλωστοϋφαντουργία, οι οποίες εντοπίζονται σήμερα στη Σύρο.

Σημαντικές όμως προοπτικές ανάπτυξης εντοπίζονται στην εκμετάλλευση των προϊόντων του υπεδάφους και στην ανάπτυξη της χειροτεχνίας με προορισμό την Κυκλαδίτικη αγορά κατά την καλοκαιρινή περίοδο. Παράλληλα είναι δυνατή η τυποποίηση ορισμένων γεωργικών προϊόντων, με τη δημιουργία ορισμένων γεωργικών βιομηχανιών στα νησιά, όπου μπορεί να γίνει κάτι τέτοιο (π.χ. στην Πάρο και Θήρα οινοποιητικές μονάδες).

Όσο αφορά τώρα τον τουρισμό, η ανάπτυξή του είναι εκείνη που θα αναλάβει το μεγάλο βάρος της δημιουργίας θέσεων εργασίας στους κατοίκους και θα εξασφαλίσει την άνοδο του βιοτικού επιπέδου τους.

Το κάθε ένα από τα μεγάλα νησιά των Κυκλάδων λόγω του πλήθους των τουριστικών πόρων που διαθέτει, μπορεί να έχει ικανοποιητική τουριστική ανάπτυξη. Ο βαθμός τουριστικής ανάπτυξης για κάθε νησί εξαρτάται:

- α) Από τους πόρους που διαθέτει.
- β) Από το σημείο τουριστικής ανάπτυξης που βρίσκεται ήδη το νησί.
- γ) Από την ανάγκη συγκράτησης του πληθυσμού.

Η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και των κοινωνικών παραδόσεων των νησιών είναι ο βασικότερος στόχος προς όφελος των κατοίκων και των τουριστών.

Οο τουρισμός μπορεί να ενισχύσει την ανάπτυξη της περιοχής με πολλούς τρόπους.

Οι διάφορες τουριστικές επενδύσεις που γίνονται, δημιουργούν ευκαιρίες απασχόλησης που θα περιορίσουν την εκροή του πληθυσμού από τα νησιά προς την Αθήνα και άλλα μεγάλα

αστικά κέντρα. Επίσης θα αυξηθεί η ζήτηση των προϊόντων παραγωγής της περιοχής και θα ενισχυθεί η χειροτεχνία και η λαϊκή τέχνη, με τη ζήτηση των προϊόντων από τους τουρίστες. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στις εξής πολιτικές:

Την πολιτική αποκέντρωσης ορισμένων νησιών.

Ορισμένα νησιά είναι κορεσμένα και εάν αναπτυχθούν και άλλο, αυτό θα προκαλέσει καταστροφή του χαρακτήρα τους και θα θέσει σε κίνδυνο τη σημερινή τουριστική τους ευημερία. Έτσι λοιπόν θα πρέπει να γίνουν προσπάθειες να αναπτυχθούν και τα νησιά που δεν έχουν να δείξουν κάποια ιδιαίτερη τουριστική ανάπτυξη.

Την πολιτική ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης.

Σύμφωνα με την πολιτική αυτή θα πρέπει να γίνεται έλεγχος και να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, έτσι ώστε το κάθε νησί να μη ξεπερνά τις δυνατότητές του και έχει αυτό επίπτωση στο φυσικό του περιβάλλον.

Την πολιτική για τα τουριστικά καταλύματα.

Σχετικά με τα ξενοδοχεία, δεν θα πρέπει να επιτραπεί η ανέγερση μεγάλων ξενοδοχείων, αλλά η δημιουργία μικρών ξενοδοχειακών μονάδων που να ταιριάζουν στο φυσικό και αρχιτεκτονικό περιβάλλον της περιοχής.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Είναι γεγονός ότι σήμερα η βασική αιτία της μετανάστευσης των νέων προς την Αθήνα και τα άλλα μεγάλα αστικά κέντρα, δεν είναι οικονομική, αλλά κυρίως οφείλεται στη μεγάλη διαφορά του πολιτιστικού και κοινωνικού επιπέδου μεταξύ των Κυκλάδων και των μεγάλων πόλεων.

Είναι επομένως απαραίτητη η ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων και η ανάπτυξη κέντρων διασκέδασης της νεολαίας κατά τους χειμερινούς μήνες.

Γι' αυτό θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην επέκταση και τον εκσυγχρονισμό των υπαρχουσών βιβλιοθηκών και πνευματικών κέντρων καθώς και την ίδρυση νέων.

Κρίνεται απαραίτητη η ίδρυση και λειτουργία χειμερινών κινηματογράφων και οποιασδήποτε άλλης πολιτιστικής δραστηριότητας θα μπορούσε να μειώσει αυτή την τόσο μεγάλη διαφορά των Κυκλάδων τον χειμώνα με τα αστικά κέντρα.

Ετσι θα δοθούν κίνητρα στη νεολαία να μην εγκαταλείπει τα νησιά κατά τον χειμώνα και παράλληλα με την ανάπτυξη της γεωργίας, της βιοτεχνίας, της βιομηχανίας και των άλλων παραγωγικών κλάδων ώστε να μείνει και να εργαστεί στις Κυκλάδες, για το συμφέρον και των Κυκλάδων αλλά και ολόκληρης της Ελλάδος.

Ετσι λοιπόν καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο Νομός Κυκλάδων έχει δυνατότητες ανάπτυξης, αρκεί να εκμεταλλευτεί σωστά και προγραμματισμένα όλους τους πόρους που διαθέτει.

Οι κάτοικοι των Κυκλάδων, πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι δεν έχουν απολαβές μόνο απο τον τουρισμό, αντίθετα τους προσφέρονται και άλλες ευκαιρίες οικονομικής ανάπτυξης.

Στον πρωτογενή τομέα, οι Κυκλαδίτες θα μπορούσαν να ασχοληθούν με την καλλιέργεια σιτηρών και ελιάς που δεν έχουν ιδιαίτερα μεγάλες ανάγκες σε νερό. Επίσης η μορφολογία του εδάφους στις Κυκλάδες προσφέρεται για την ανάπτυξη της αιγοπροβατοτροφίας.

Ενας ιδιαίτερα αποδοτικός κλάδος που στις Κυκλάδες δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη ανάπτυξη είναι η μελισσοτροφία.

Οπως είναι γνωστό η χλωρίδα των Κυκλάδων είναι κυρίως θαμνώδης βλάστηση (θυμάρι, ασπάλαθρος κ.λ.π.), φυτά που έχουν την ιδιότητα να δίνουν στο μέλι μιά ιδιαίτερη γεύση και άρωμα.

Ενας επίσης πολύ σημαντικός κλάδος για την Αιγαιοπελαγίτικη οικονομία είναι η οινοποιία.

Οι Κυκλάδες παράγουν πολύ γευστικά και καλά κρασιά, αυτό που λείπει όμως είναι η ανάλογη διαφήμιση και προβολή των προϊόντων αυτών, ώστε να μπορέσουν να γίνουν ανταγωνίσιμα απέναντι στα υπόλοιπα κρασιά που έχουν κατακλύσει την Ελληνική και Ευρωπαϊκή αγορά.

Επίσης δεν θα πρέπει να παραλείψουμε να πούμε ότι πολλά νησιά των Κυκλάδων παράγουν μάρμαρο πολύ καλής ποιότητας (τα γνωστά Κυκλαδίτικα μάρμαρα).

Όσο αφορά τον τουρισμό πρέπει να γίνουν προσπάθειες για την βελτίωση της ποιότητάς του. Ο χαμηλής ποιότητας τουρισμός όχι μόνο δεν δίνει ικανοποιητικές οικονομικές απολαβές, αλλά δημιουργεί και πολλά προβλήματα όπως ηχορύπανση, ρύπανση των αγρών από την υπαίθρια και ανεξέλεγκτη κατασκήνωση κ.λ.π.

Η πορεία της τουριστικής ανάπτυξης θα πρέπει να στηριχτεί σε ένα καλά μελετημένο οργανωτικό πλαίσιο και όχι στην ασυδοσία και την αναρχία που επικρατεί μέχρι τώρα.

Επίσης ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη διατήρηση της Κυκλαδίτικης αρχιτεκτονικής και στην προσπάθεια διατήρησης της καθαριότητας των ακτών και των θαλασσών.

Ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι Κυκλάδες όπως και πολλές άλλες περιοχές είναι η τάση του κόσμου και κυρίως της νεολαίας να εγκαταλείπει τα νησιά κατά τους χειμερινούς μήνες και να συγκεντρώνεται στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Το πρόβλημα αυτό θα μπορούσε να λυθεί σε ένα μεγάλο ποσοστό αν το εντάξουμε μέσα στο γενικότερο πλαίσιο οικονομικής ανάπτυξης των Κυκλάδων.

Πιο συγκεκριμένα αν αναπτυχθούν η βιοτεχνία, η χειροτεχνία, η γεωργία κ.λ.π., η νεολαία θα μπορούσε να βρεί απασχόληση κατά τους χειμερινούς μήνες και επίσης η παραμονή αυτή θα μπορούσε να διοχετευτεί στην τουριστική αγορά κατά τους θερινούς μήνες.

Έτσι λοιπόν, φτάνουμε σε ένα πλαίσιο όπου οι άνθρωποι δεν θα εγκαταλείψουν τις ιδιαίτερες πατρίδες τους και θα δημιουργήσουν αυτοδύναμες σε ένα μεγάλο ποσοστό τουριστικές αγορές, με το ιδιαίτερο για κάθε περιοχή χρώμα και ύφος.

Κωδικός αριθμός	Δημοί, Κοινότητες, Οικισμοί	Πληθυσμός	Κωδικός αριθμός	Δημοί, Κοινότητες, Οικισμοί	Πληθυσμός
82 ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ					
821	ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΝΔΡΟΥ (ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΜΩ-ΝΥΜΟΥ ΝΗΣΟΥ)		82111100	Κοινότητα Κορθίου	573
	ΔΗΜΟΙ		01	Κόρθιον, το	80
82100100	Δήμος Ανδρου	1.598	02	Αφρονία, το	93
01	Ανδρος, η	1.370	03	Αΐτατιο, το	61
02	Βραχνοσ, ο	46	04	Αμοναμαρ, ο	41
03	Λιβάδια, τα	152	05	Μουσιμαρ, ο	48
04	Μέσα Χωρίον, το	30	06	Πίσω Μεζα, η	250
	ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ		82111200	Κοινότητα Κόχυλου	184
82110100	Κοινότητα Αμολόχου	42	01	Κόχυλος, ο	184
01	Αμόλογος, ο	42	82111300	Κοινότητα Λαμύρων	320
82110200	Κοινότητα Άνω Γαυρίου	113	01	Λάμυρα, το	85
01	Άνω Γαυρίον, το	95	02	Μεσσαθοριών, το	59
02	Κουμάριον, το	7	03	Στρατοικιαί, αι	138
03	Σχόλη, η	11	04	Υψηλά, το	38
82110300	Κοινότητα Αποίκιων	274	82111400	Κοινότητα Μακροτανταίου	244
01	Αποίκια, τα	256	01	Μακροτεταλον, το	18
02	Κατακαϊαίοι, οι	17	02	Άγιος Ιεσση, ο	27
03	Μονή Αγίου Νικολάου, η	1	03	Βαριδιών, το	79
82110400	Κοινότητα Ατροβάτου	328	04	Καλυβαριών, το	54
01	Άνω Ατροβατών, το	133	05	Μεραμπαρ, οι	22
02	Αλικάνδρον, το	48	06	Παλιστε, το	23
03	Καλαμασιών, το	36	07	Χάρταρα	21
04	Κάτω Ατροβατών, το	52	82111500	Κοινότητα Μεσαριάς	839
05	Κούτσιον, το	59	01	Μεσαρία, τ	235
82110500	Κοινότητα Αρνα	186	02	Αλαδίνων, το	174
01	Αρνάς, ο	118	03	Αλάδων, το	—
02	Ατένη, τα	29	04	Ζαγανιαρ, ο	65
03	Ρεύματα, τα	39	05	Κουμαντ, ο	138
82110600	Κοινότητα Βιταλίου	76	06	Κουρέλιον, το	29
01	Βιτάλιον, το	62	07	Μέντες, α	126
02	Άγιος Στεφάν, ο	14	08	Μονή Πεντηράντου, η	1
82110700	Κοινότητα Βουρκωτής	136	09	Ορεινών, το	18
01	Βουρκωτή, η	136	10	Φάλλικα, το	53
82110800	Κοινότητα Γαυρίου	747	82111600	Κοινότητα Μπασιού	776
01	Γαυρίον, το	612	01	Μπασιόν, το	732
02	Άγιος Πέτρος, ο	22	02	Δαμασκηνός, ο	23
03	Γίδες, αι	43	03	Μονή Ζωοδόχου Πηγής, η	5
04	Κάτω Άγιος Πέτρος, ο	54	04	Στιβάριον, το	16
05	Κυπρί, το	16	82111700	Κοινότητα Ώμου Κορθίου	594
82110900	Κοινότητα Καπταριάς	171	01	Ώμος, ο	464
01	Καπταρία, η	93	02	Αγία Μαργα, η	5
02	Μωρακαίοι, οι	33	03	Αλαμαννι, η	35
03	Πέρα Χωριό, το	45	04	Ρογόν, το	73
82111000	Κοινότητα Κατακόλου	190	05	Χώναι, αι	17
01	Κατάκομος, η	58	82111800	Κοινότητα Πελαιοκάστρου	191
02	Ατένη, η	10	01	Παλαιόκαστρον, το	33
03	Κάτω Κατακόμος, η	122	02	Έξω Βοιρών, το	18
			03	Επισκοπιών, το	28
			04	Μέσα Βοιρών, το	68
			05	Σταυρός, ο	44
			82111900	Κοινότητα Πελαιοπόλεως	164
			01	Παλιόπολις, η	138
			02	Αγία Ελεοθε, η	17
			03	Κόλυμπος, ο	9

Νομός Κυκλάδων (συνέχεια)

Κωδικός αριθμός	Δήμοι, Κοινότητες, Οικισμοί	Πληθυσμός	Κωδικός αριθμός	Δήμοι, Κοινότητες, Οικισμοί	Πληθυσμός
82112000	Κοινότητα Πιτροφού	298	82211000	Κοινότητα Θήρας	1.629
01	Πιτροφός,ο	287	01	Θήρα,η	1.524
02	Μελίδα,η	11	02	Άνδρος,ο	—
82112100	Κοινότητα Στενιών	328	03	Ασπρονήσι,το	—
01	Στενιά,αι	328	04	Έξω Γιαλός,ο	18
82112200	Κοινότητα Συνετίου	267	05	Έξω Κατοικίες,οι	15
01	Συνέτιον,το	267	06	Μέσα Κατοικίες,οι	68
82112300	Κοινότητα Φελλού	142	07	Νέα Καμένη,η	—
01	Επάνω Φελλός,ο	22	08	Όρμος Φηρών,ο	3
02	Κάτω Φελλός,ο	120	09	Παλαιά Καμένη,η	1
	Σύνολο Επαρχίας Άνδρου	8.781	10	Χριστιανά,τα	—
822	ΕΠΑΡΧΙΑ ΘΗΡΑΣ (ΕΔΡΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΝΗΣΟΥ)		82211100	Κοινότητα Θηρασίας (επί της ομωνύμου νήσου)	233
	ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ		01	Θηρασία,η	142
82210100	Κοινότητα Ακρωτηρίου	333	02	Αγριλιά,η	—
01	Ακρωτήριον,το	333	03	Ποταμός,ο	83
82210200	Κοινότητα Ανάφης (επί της ομωνύμου νήσου)	261	04	Αγία Ειρήνη,η	8
01	Ανάφη,η	261	82211200	Κοινότητα Ίου (επί της ομωνύμου νήσου)	1.654
02	Κλησιόι,το	—	01	Ίος,η	1.234
03	Όρμος Αγίου Νικολάου,ο	—	02	Αγία Θεοδότη,η	78
82210300	Κοινότητα Άνω Μεριάς (επί της νήσου Φολεγάνδρου)	296	03	Επάνω Κάμπος,ο	42
01	Άνω Μεριά,η	296	04	Μαγγανάρι,το	117
02	Άγιος Γεώργιος,ο	—	05	Μυλοπότας,ο	107
03	Αγκάλη,η	—	06	Ψάθη,η	76
82210400	Κοινότητα Βόθωνος	436	82211300	Κοινότητα Καρτεράδου	709
01	Βόθων,ο	423	01	Καρτεράδος,ο	687
02	Αγία Παρασκευή,η	13	02	Έξω Γιαλός,ο	22
82210500	Κοινότητα Βουρβούλου	340	82211400	Κοινότητα Μεγαλοχωρίου	335
01	Βουρβούλος,ο	340	01	Μεγαλοχώριον,το	335
82210600	Κοινότητα Εμπορείου	1.847	82211500	Κοινότητα Μεσσαριάς	982
01	Εμπορείον,το	1.365	01	Μεσσαριά,η	735
02	Άγιος Γεώργιος,ο	59	02	Μονόλιθος,ο	247
03	Εξωμύτης,ο	37	82211600	Κοινότητα Οίας	589
04	Πέρισσα,η	386	01	Οία,η	439
82210700	Κοινότητα Έξω Γωνιάς	226	02	Θόλος,ο	35
01	Έξω Γωνιά,η	221	03	Όρμος Αμμουδιού,ο	—
02	Περιβόλια,τα	5	04	Όρμος Αρμένης,ο	1
82210800	Κοινότητα Επισκοπής Γωνιάς	904	05	Παράδεισος,ο	8
01	Επισκοπή Γωνιάς,η	55	06	Φοινικιά,η	106
02	Καμάριον,το	849	82211700	Κοινότητα Πύργου Καλλίστης	618
82210900	Κοινότητα Ημεροβιγίου	412	01	Πύργος,ο	582
01	Ημεροβιγιον,το	409	02	Μονή Προφήτου Ηλιού,η	7
02	Παναγία Καλού,η	3	03	Όρμος Αθηνίος,ο	29
			82211800	Κοινότητα Σικίνου (επί της ομωνύμου νήσου)	267
			01	Σίκινος,η	231
			02	Αλοπρόνοια,η	36
			82211900	Κοινότητα Φολεγάνδρου (επί της ομωνύμου νήσου)	262
			01	Φολεγάνδρος,η	244
			02	Καραβοστάσης,ο	13
			03	Λιβάδιον,το	5
				Σύνολο Επαρχίας Θήρας	12.333

Νομός Κυκλάδων (συνέχεια)

Κωδικός αριθμός	Δήμοι, Κοινότητες, Οικισμοί	Πληθυσμός	Κωδικός αριθμός	Δήμοι, Κοινότητες, Οικισμοί	Πληθυσμός
823	ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΕΑΣ (ΕΔΡΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΝΗΣΟΥ)		824	ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΗΛΟΥ (ΕΔΡΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΝΗΣΟΥ)	
	ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ			ΔΗΜΟΙ	
82310100	Κοινότητα Δρυοπίδος (επί της νήσου Κύθνου)	795	82400100	Δήμος Μήλου	3.222
01	Δρυοπίς,η	591	01	Μήλος,η	660
02	Άγιος Δημήτριος,ο	—	02	Άγιοι Ανάργυροι,οι	7
03	Άσσα,η	—	03	Άγιος Γεράσιμος,ο	11
04	Γαντρομάντρα,η	4	04	Ακράθιον,το (νησί)	—
05	Επισκοπή,η	3	05	Απολλωνία,τα	275
06	Καλό Λιβάδι,το	—	06	Αρετή,η	16
07	Κανάλα,η	12	07	Βούδια,τα	1
08	Λεύκες,οι	1	08	Εμπορειός,ο	46
09	Μέριχας,ο	181	09	Ζεφυρία,η	150
10	Φλαμπούρια,τα	3	10	Θειωρυχεία Μήλου,τα	—
82310200	Κοινότητα Ιουλίδος (Κέας)	1.245	11	Κάναβα,η	35
01	Ιουλίς,η (Κέα,η)	569	12	Κατσαρώνας,ο	21
02	Αγία Μαρίνα,η	24	13	Κλήμα,το	25
03	Άγιος Θεόδωρος,ο	25	14	Κόμια,τα	63
04	Άγιος Συμεών,ο	54	15	Μανόρακια,τα	2
05	Αστράς,ο	14	16	Μύτικας,ο	35
06	Αγία Μαύρα,η	30	17	Ξυλοκερατιά,η	34
07	Ελληνικά,τα	52	18	Πάχαινα,η	51
08	Καμπί,το	9	19	Πέραν Τριοβασάλος,ο	469
09	Καστανιές,οι	41	20	Ραλάκιον Χάλακος,το	29
10	Καστριανή,η	8	21	Σχινωπή,η	8
11	Κάτω Μεριά,η	113	22	Τριοβασάλος,ο	683
12	Κοκκινάδα,η	22	23	Τρυπητή,η	450
13	Κούνδουρος,ο	16	24	Φουρκοβουνι,το	23
14	Όρκος,ο	24	25	Φυλακωπή,η	15
15	Πέρα Μεριά,η	30	26	Φυροπόταμος,ο	14
16	Πήσσαι,αι	88	27	Ψαθάδικα,τα	99
17	Πλαγιά,η	21		ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	
18	Ζωοδόχος Πηγή,η	12	82410100	Κοινότητα Αδάμαντος	1.168
19	Σπαθί,το	20	01	Αδάμας,ο	1.168
20	Σταυρουδάκι,το	27	82410200	Κοινότητα Απολλωνίας (επί της νήσου Σίφνου)	1.160
21	Χαβονά,τα	46	01	Απολλωνία,η	689
82310300	Κοινότητα Κορησσίας	542	02	Βαθύ,το	45
01	Κορησσία,η	357	03	Καμάραι,αι	151
02	Βουρχάριον,το	49	04	Κάστρον,το	75
03	Μακρόνησος,η (νησί)	—	05	Κάτω Πετάλιον,το	82
04	Μαυραμπέλιον,το	—	06	Κιτριανή,η (νησί)	—
05	Μυλοπόταμος,ο	37	07	Πλατύς Γιαλός,ο	71
06	Οτζιάς,ο	82	08	Φάρος,ο	45
07	Φωτημάριον,το	17	09	Χρυσοπγή,η	2
82310400	Κοινότητα Κύθνου (επί της ομωνύμου νήσου)	837	82410300	Κοινότητα Αρτεμίνως (επί της νήσου Σίφνου)	800
01	Κύθνος,η	672	01	Αρτεμίων,ο	669
02	Αγία Ειρήνη,η	14	02	Αγία Μαρίνα,η	32
03	Άγιος Στέφανος,ο	9	03	Χερρόνησος,η	99
04	Απόκριση,η	—	82410400	Κοινότητα Κιμώλου (επί της ομωνύμου νήσου)	728
05	Λουτρά,τα	142	01	Κίμωλος,η	687
	Σύνολο Επαρχίας Κέας	3.419	02	Άγιος Γεώργιος,ο (νησί)	—
			03	Άγιος Ευστάθιος,ο (νησί)	—
			04	Άγιος Νικόλαος,ο	1
			05	Αλυκή,η	5
			06	Γούπα-Καρά,η	6
			07	Καλαμίτσι,το	5
			08	Πολύαιγος,η (νησί)	—
			09	Πράσσα,τα	4
			10	Ψάθη,η	20

Νομός Κυκλάδων (συνέχεια)

Κωδικός αριθμός	Δήμοι, Κοινότητες, Οικισμοί	Πληθυσμός	Κωδικός αριθμός	Δήμοι, Κοινότητες, Οικισμοί	Πληθυσμός
82410500	Κοινότητα Σέριφου (επί της ομωνύμου νήσου)	1.095	82510500	Κοινότητα Αρκεσίνης (επί της νήσου Αμοργού)	214
01	Σέριφος,η	312	01	Αρκεσίνη,η	102
02	Αβυσσαλός,ο	7	02	Γραμβούσσα,η (νησίς)	—
03	Άγιος Ιωάννης,ο	14	03	Καλοταρίτσια,η	38
04	Γαλανή,η	75	04	Καλοφάνα,η	49
05	Γάνεμα,το	19	05	Μαύρη Μύτη,η	14
06	Κένταρχος,ο	60	06	Ραχούλα,η	11
07	Κουταλάς,ο	26	82510600	Κοινότητα Βίβλου	655
08	Λιβάδιον,το	282	01	Βίβλος,η	655
09	Μεγάλον Λιβάδιον,το	37	82510700	Κοινότητα Βρούτση (επί της νήσου Αμοργού)	89
10	Μεγάλον Χωρίον,το	19	01	Βρούτσης,ο	47
11	Μονή Ευαγγελιστρίας,η	1	02	Καμάριον,το	42
12	Μονή Ταξιαρχών,η	1	82510800	Κοινότητα Γαλανάδου	299
13	Παναγία,η	139	01	Γαλανάδον,το	299
14	Πλατύ Γιαλός,ο	23	82510900	Κοινότητα Γαλήνης	192
15	Ράμος,ο	45	01	Γαλήνη,η	192
16	Σεριφοπούλα,η (νησίς)	—	82511000	Κοινότητα Γλινάδου	558
17	Συκαμά,η	35	01	Γλινάδον,το	558
	Σύνολο Επαρχίας Μήλου	8.173	82511100	Κοινότητα Δαμαριώνος	513
825	ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΑΞΟΥ (ΕΔΡΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΝΗΣΟΥ)		01	Δαμαριώνας,ο	313
	ΔΗΜΟΙ		02	Αγασσός,η	90
82500100	Δήμος Νάξου	4.442	03	Βουρβουριά,η	21
01	Νάξος,η	4.334	04	Δαμαλάς,ο	48
02	Αγκίδια,τα	105	05	Πυργάκι,το	41
03	Μονή Χρυσστόμου,η	3	82511200	Κοινότητα Δανακού	157
	ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ		01	Δανακός,ο	157
82510100	Κοινότητα Αγίου Αρσενίου	1.016	82511300	Κοινότητα Δονούσης (επί της ομωνύμου νήσου)	111
01	Άγιος Αρσένιος,ο	713	01	Δονούσα,η	81
02	Αγία Άννα,η	119	02	Καλοταρίτσια,η	6
03	Άγιος Προκόπιος,ο	123	03	Μερσίνη,η	17
04	Μάραγκας,ο	38	04	Χαραυγή,η	7
05	Στελίδα,η	23	82511400	Κοινότητα Εγγαρών	219
82510200	Κοινότητα Αιγιάλης (επί της νήσου Αμοργού)	427	01	Εγγαράι,αι	219
01	Λαγκάδα,η	216	82511500	Κοινότητα Ηρακλείας (επί της ομωνύμου νήσου)	115
02	Άγιος Παύλος,ο	16	01	Ηράκλεια,η	53
03	Όρμος Αιγιάλης,ο	94	02	Άγιος Γεώργιος,ο	62
04	Ποταμός,ο	101	82511600	Κοινότητα Θολαριών (επί της νήσου Αμοργού)	195
82510300	Κοινότητα Αμοργού (επί της ομωνύμου νήσου)	330	01	Θολαρια,τα	160
01	Αμοργός,η	330	02	Παραλία Θολαριών,η	35
82510400	Κοινότητα Απεράθου (Αλειράθου)	1.024	82511700	Κοινότητα Καταπόλων (επί της νήσου Αμοργού)	377
01	Απέραθος,ο (Αλειράθος)	762	01	Κατάπολα,τα	134
02	Αζάλας,ο	39	02	Κάτω Αντικέρι,το (νησίς)	2
03	Αη Γιάννης Λευκώνης,ο	—	03	Λεύκαι,αι	7
04	Κανάκι,το	17	04	Νερά,τα	2
05	Κλειδώ,η	42	05	Ξυλοκερατίδιον,το	90
06	Λυγαρίδια,τα	51	06	Πέρα Ραχίδι,το	17
07	Μουτσούνα,η	100	07	Ραχίδιον,το	124
08	Πάνερμος,ο	13	08	Τσεσεμές,ο	1
			82511800	Κοινότητα Κεραματής	119
			01	Κεραμιωτή,η	119

Νομός Κυκλάδων (συνέχεια)

Κωδικός αριθμός	Δήμοι, Κοινότητες, Οικισμοί	Πληθυσμός	Κωδικός αριθμός	Δήμοι, Κοινότητες, Οικισμοί	Πληθυσμός
82511900	Κοινότητα Κινιδάρου	291	82513100	Κοινότητα Χαλκειού	526
01	Κινίδαρος,ο	269	01	Χαλκειον,το	323
02	Ακρωτήρι,το	22	02	Ζωοδόχος Πηγή,η	198
			03	Ράχη,η	5
82512000	Κοινότητα Κορωνίδος	591		Σύνολο Επαρχίας Νάξου	17.093
01	Κορωνίς,η	359	826	ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΑΡΟΥ	
02	Αγία,η	21		(ΕΔΡΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΝΗΣΟΥ)	
03	Απόλλων,ο	92		ΔΗΜΟΙ	
04	Κάμπος,ο	38	82600100	Δήμος Πάρου	3.838
05	Μυρίσις,ο	27	01	Πάρος,η	2.932
06	Ταξιάρχης,ο	26	02	Άγιος Σπυρίδων,ο (νησίς)	—
07	Φαρακλό,το	15	03	Άγιος Χαράλαμπος,ο	28
08	Χίλια Βρύση,η	13	04	Βουνιά,τα	51
82512100	Κοινότητα Κορώνου	848	05	Βουτάκος,ο	25
01	Κόρωνος,η	693	06	Γλυσιδία,τα	39
02	Αργοκοιλιώτισσα,η	17	07	Έλητας,ο	108
03	Ατσιάπη,η	5	08	Κακάπετρα,τα	99
04	Λιώνας,ο	133	09	Καλάμιον,το	76
82512200	Κοινότητα Κουφονησιών (επί των ομωνύμων νήσων)	275	10	Καμάρες,οι	49
01	Κουφονήσιον,το (νησίς)	272	11	Κάμπος,ο	75
02	Κάτω Κουφονήσιον,το (νησίς)	—	12	Κουκουμαλεύς,ο	58
03	Κέρος,η(νησίς)	—	13	Κρωτήρι,το	56
04	Φοίνικας,ο	3	14	Μονή Χριστού Δάσους,η	33
82512300	Κοινότητα Μελάνων	605	15	Παράσπορος,ο	56
01	Μέλανες,οι	374	16	Πούντα,η	16
02	Άγιος Θαλέλαιος,ο	70	17	Σαρακίνικο,το	43
03	Κουρουνοχώριον,το	111	18	Σωτήρες,οι	70
04	Μύλοι,οι	50	19	Χωριδάκιον,το	24
82512400	Κοινότητα Μέσης	118		ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	
01	Μέση,η	118	82610100	Κοινότητα Αγκαιριάς	792
82512500	Κοινότητα Μονής	215	01	Αγκαιριά,η	200
01	Μονή,η	215	02	Άγιος Ιωάννης Τρωπητής,ο	33
02	Σίφωνες,οι	—	03	Αλική,η	386
82512600	Κοινότητα Ποταμιάς	258	04	Ανερατζά,η	18
01	Μέση Ποταμιά,η	83	05	Βουτάκου,η	47
02	Άνω Ποταμιά,η	97	06	Γλαρόμπουτα,η	—
03	Κάτω Ποταμιά,η	78	07	Αγίων Θεοδώρων,η	21
82512700	Κοινότητα Σαγκρίου	389	08	Καμάριον,το	77
01	Άνω Σαγκρίον,το	206	09	Μακριά Μύτη,η	10
02	Κανακάριον,το	41	10	Παντερονήσι,το	—
03	Καστράκι,το	77	82610200	Κοινότητα Αντιπάρου	
04	Κάτω Σαγκρίον,το	21		(επί της ομωνύμου νήσου)	819
05	Μικρή Βίγλα,η	44	01	Αντίπαρος,η	775
06	Παναγία,η	—	02	Άγιος Γεώργιος,ο	11
82512800	Κοινότητα Σκαδού	124	03	Δεσποτικό,το (νησίς)	—
01	Σκαδόν,το	124	04	Κάμπος,ο	14
82512900	Κοινότητα Σχοινούσσης		05	Ρευματονήσι,το (νησίς)	—
	(επί της ομωνύμου νήσου)	122	06	Σωρός,ο	19
01	Σχοινούσσα,η	117	07	Φειρά,τα (νησίς)	—
02	Μεσαριά,η	5	82610300	Κοινότητα Αρχιλόχου	801
82513000	Κοινότητα Φιλοτίου	1.679	01	Μάρμαρα,τα	436
01	Φιλότιον,το	1.576	02	Άγιος Νικόλαος,ο	3
02	Καλαντός,ο	103	03	Γλυφάδες,οι	16
			04	Μώλος,ο	25
			05	Πρόδρομος,ο	269
			06	Τσουκάλια,τα	52

Νομός Κυκλάδων (συνέχεια)

Κωδικός αριθμός	Δήμοι, Κοινότητες, Οικισμοί	Πληθυσμός	Κωδικός αριθμός	Δήμοι, Κοινότητες, Οικισμοί	Πληθυσμός
82610400	Κοινότητα Κωστού	365	82700300	Δήμος Μυκονίων (επί της ομώνυμου νήσου)..	5.365
01	Κώστος,ο	225	01	Μύκονος,η	3.935
02	Ιστέριον,το	58	02	Άγιος Ιωάννης Διακόφτης,ο	58
03	Μαράθιον,το	82	03	Άγιος Στέφανος,ο	62
			04	Δήλος,η (νησίς)	9
82610500	Κοινότητα Λευκών	872	05	Κλουβάς,ο	99
01	Λεύκαι,αι	638	06	Μπάος,ο (νησίς)	—
02	Ασπρον Χωφίον,το	134	07	Ορνός,ο	299
03	Βουνιά,τα	60	08	Πλατύς Γιαλός,ο	303
04	Γλυφά,τα	25	09	Πλιντρί,το	282
05	Λαγκάδα,η	15	10	Ρήνεια,η (νησίς)	—
82610600	Κοινότητα Μαρπήσσης	813	11	Τούρλος,ο	98
01	Μαρπήσσα,η	496	12	Φάρος Αρμενιστής,ο	90
02	Δρυός,ο	120	13	Ψαρρού,η	130
03	Πίσω Λιβάδιον,το	63			
04	Πυργάκι,το	42		ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	
05	Τζάνες,ο	28	82710100	Κοινότητα Άνω Μεράς (επί της νήσου Μυκόνου)	814
06	Τούρλος,ο	17	01	Άνω Μερά,η	797
07	Τσουκαλάς,ο	17	02	Καλαφάτη,η	17
08	Χρυσή Ακτή,η	30			
82610700	Κοινότητα Ναούσης	2.110	82710200	Κοινότητα Βάφης	1.124
01	Νάουσα,η	1.685	01	Βάφη,η	986
02	Αγία Καλή,η (νησίς)	—	02	Αζόλιμνος,ο	23
03	Άγιος Ανδρέας,ο	41	03	Μέγας Γιαλός,ο	115
04	Αμπελάς,ο	46	82710300	Κοινότητα Γαλήσσας	483
05	Καμόραι,αι	106	01	Γαλήσσας,ο	400
06	Κολυμπήθρες,οι	26	02	Δανακός,ο	83
07	Λάγκερη,η	41	82710400	Κοινότητα Μάννα	1.258
08	Λιβάδια,τα	28	01	Μάννα,το	699
09	Μονή Αγίου Αντωνίου,η	20	02	Αζόλιμνος,ο	64
10	Μονή Λογγοβιάδας,η	34	03	Άνω Μαννα,το	247
11	Ξιφάρα,η	43	04	Τάλαντα,τα	248
12	Πρωτόργια,τα	40	82710500	Κοινότητα Πάγου	702
	Σύνολο Επαρχίας Πάρου	10.410	01	Πάγος,ο	267
827	ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΥΡΟΥ (ΕΔΡΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΝΗΣΟΥ)		02	Αγρός,ο	66
	ΔΗΜΟΙ		03	Μεσαρμα,η	205
82700100	Δήμος Άνω Σύρου	1.652	04	Παρακοπή,η	164
01	Άνω Σύρος,η	1.022	82710600	Κοινότητα Ποσειδωνίας	708
02	Άγιος Δημητριός,ο	15	01	Ποσειδωνία,η	604
03	Α΄-Μιχάλης,ο	—	02	Άδειαι,τα	74
04	Αλφεινή,η	41	03	Μέγας Γιαλός,ο	30
05	Γιάρος,η (νησίς)	—	82710700	Κοινότητα Φοινίκος	733
06	Επισκοπείον,το	237	01	Φοίνιξ,ο	566
07	Κίνιον,το	328	02	Βήσσα,η	167
08	Μύττακας,ο	—	82710800	Κοινότητα Χρούσων	180
09	Παπουρι,το	—	01	Χρούσα,τα	180
10	Πλατι΄ Βοινί,το	5			
11	Φοινικιά,η	—		Σύνολο Επαρχίας Σύρου	26.049
12	Χαλανδριανή,η	4			
82700200	Δήμος Ερμούπολης	13.030			
01	Ερμούπολις,η	13.030			
02	Διδίμη,η (νησίς)	—			

Νομός Κυκλάδων (συνέχεια)

Κωδικός αριθμός	Δήμοι, Κοινοότητες, Οικισμοί	Πληθυσμός	Κωδικός αριθμός	Δήμοι, Κοινοότητες, Οικισμοί	Πληθυσμός
828	ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΗΝΟΥ (ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΜΩ- ΝΥΜΟΥ ΝΗΣΟΥ)		82810700	Κοινότητα Κτικάδου	244
	ΔΗΜΟΙ		01	Κτικάδος,ο	92
			02	Κιόνια,τα	56
			03	Σπεράδος,ο	11
			04	Τριπόταμος,ο	43
			05	Χατζιράδος,ο	42
82800100	Δήμος Τήνου	3.965			
01	Τήνος,η	3.754	82810800	Κοινότητα Κώμης	367
02	Αγία Παρασκευή,η	115	01	Κώμη,η	236
03	Άγιος Φωκάς,ο	12	02	Κολιμπήθρα,η	12
04	Καρυά,η	15	03	Κρόκος,ο	26
05	Λιμίν Σταυρού,ο	30	04	Μοναστήρια,τα	—
06	Μουντάδος,ο	39	05	Περάστρα,η	20
	ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ		06	Σκαλάδος,ο	73
			82810900	Κοινότητα Πανόρμου	508
82810100	Κοινότητα Αγάπης	203	01	Πάνορμος,ο	342
01	Αγάπη,η	197	02	Βεναφάτος,ο	14
02	Σπλαβοχώριον,το	6	03	Δύσβατον,το (νησίς)	—
			04	Κουμελάς,ο	9
82810200	Κοινότητα Δύο Χωριών	279	05	Μαλλί,το	7
01	Δύο Χωρία,τα	71	06	Μαμάδος,ο	10
02	Αρνάδος,ο	104	07	Μαράς,ο	28
03	Λιχνάφτια,τα	35	08	Όρμος Πανόρμου,ο	59
04	Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Κεχρο- βουνίου,η	47	09	Πλατιά,τα	23
05	Όρμος Αγίου Ιωάννου,ο	14	10	Ρόχαρης,ο	16
06	Φερό Χωριό,το	8	82811000	Κοινότητα Στενής	546
			01	Στενή,η	268
82810300	Κοινότητα Ιστερνίων	232	02	Κέχρος,ο	53
01	Ιστέρνια,τα	165	03	Λιβάδα,η	8
02	Όρμος Ιστερνίων,ο	67	04	Μέση,η	40
			05	Μυρσίνη,η	103
82810400	Κοινότητα Καλλονής	382	06	Ποταμιά,η	53
01	Καλλονή,η	258	07	Τζάδος,ο	21
02	Αετοφωλέα,η	64	82811100	Κοινότητα Τριαντάρου	255
03	Κάτω Κλείσμα,το	60	01	Τριαντάρος,ο	100
			02	Αγία Βαρβάρα,η	91
82810500	Κοινότητα Κάμπου	353	03	Άγιος Σώστης,ο	8
01	Κάμπος,ο	109	04	Λαούτη,η	51
02	Άγιος Ρωμανός,ο	53	05	Μπερδεμάρως,ο	5
03	Λουτρά,τα	32	82811200	Κοινότητα Φαλατάδου	313
04	Ξινάρα,η	32	01	Φαλατάδος,ο	227
05	Σμαρδάκιον,το	80	02	Βάλαξ,ο	42
06	Ταραμπάδος,ο	47	03	Κουμάρος,ο	44
				Σύνολο Επαρχίας Τήνου	7.747
82810600	Κοινότητα Καρδιανής	100			
01	Καρδιανή,η	82			
02	Όρμος Καρδιανής,ο	18		Σύνολο Νομού Κυκλάδων	94.005

2
 ΔΙΟΝΥΣΙΟΥΣ ΣΥΝΕΡΓΟΥ ΠΑΡΟΥΣΕΩΣ ΚΑΤΑ ΔΙΥΦΑΙΟ ΚΩΔΙΚΑ ΚΑΛΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
 ΠΡΑΞΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΥΛΟ
 ΕΥΛΟΟ ΠΑΛΑΙΟΥ, ΕΣΤΙΚΕΣ (ΠΟΛΥΘΕΛΕΣΤΙΚΑ ΕΥΡΩΠΗΚΑΤΑ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΛΟΙΠΕΣ ΑΣΤΙΚΕΣ),
 ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΥΣΕΣ, ΠΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΑΣΤΙΚΕΣ, ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΙ,
 ΣΤΡΟΒΙΛΗ ΠΑΡΟΥΣΕΩΣ ΤΗΣ 17ΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1971.

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΚΑΛΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΑΞΙΟΤΗΤΑΣ	ΕΥΡΩ	ΣΥΝΟΛΟ	ΘΗΛΕΙΣ
1	ΒΕΡΒΕΡΙΑ, ΚΙΝΗΤΟΠΟΡΕΙΑ, ΘΥΡΑ ΚΑΙ ΛΑΕΟΚΟΜΙΑ.	53.479	25.770	7.709
2	ΒΕΡΒΕΡΙΑ, ΚΙΝΗΤΟΠΟΡΕΙΑ, ΘΥΡΑ ΚΑΙ ΕΥΧΑΦΕΙΣ ΠΡΑΞΙΟΤΗΤΕΣ.	5.467	6.322	1.145
3	ΛΑΕΟΚΟΜΙΑ, ΚΑΘΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΥΧΑΦΕΙΣ ΠΡΑΞΙΟΤΗΤΕΣ.	5.460	4.315	1.145
4	ΛΑΙΠΙΑ.	347	876	11
5	ΛΑΙΠΙΑ, ΕΚΣΤΑΛΛΕΜΕΝΗ ΙΚΥΟΤΟΡΟΦΙΟΝ ΚΑΙ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΩΝΟΥ. ΖΩΗΝΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΛΑΙΠΙΑ.	337	876	11
6	ΩΡΥΚΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΙΠΙΑ.	544	526	20
7	ΩΡΥΚΕΙΑ ΑΝΟΡΑΚΑ ΚΑΙ ΛΙΓΥΤΗ. ΒΕΡΒΕΡΗ ΤΥΡΦΗΣ.	1	1	1
8	ΑΝΙΛΑΦΗ ΑΡΘΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΒΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ. ΖΩΗΝΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΤΑΝΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΒΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΜΕ ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.	5	4	1
9	ΒΕΡΒΕΡΗ ΜΕΤΑΛΛΟΥΧΗ ΑΣΤΑΛΛΕΥΜΑΤΩΝ.	50	56	4
10	ΛΟΙΠΑ ΩΡΥΚΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΙΠΙΑ.	480	465	15
11	ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΙΘΥΚΑΝΕΣ.	2.942	2.511	431
12	ΠΙΘΥΚΑΝΙΑ ΓΡΩΒΙΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟΙΩΝ.	631	376	115
13	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΡΤΟΝΟΨΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΥΛΩΝ.	255	88	147
14	ΚΑΤΑΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΠΥΛΩΝ. ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΗ ΓΟΥΝΑΡΙΚΩΝ.	92	30	62
15	ΚΑΤΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΕΡΜ ΔΕΡΜΑΤΟΣ. ΚΑΤΑΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΓΑΙΕΛΑΙΟΥ (ΑΒΟΣΚΕΥΩΝ), ΠΕΛΛΙΩΝ, ΕΙΔΩΝ ΒΕΛΟΠΟΙΙΑΣ, ΕΙΔΩΝ ΣΑΓΜΑΤΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΛΟΜΑΤΩΝ.	31	28	5
16	ΠΙΘΥΚΑΝΙΑ ΕΥΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΚΕΥΗ ΠΡΟΤΟΜΩΝ ΑΠΟ ΕΥΛΟ ΚΑΙ ΣΕΛΛΟ, ΕΚΤΟΣ ΕΙΔΩΝ ΤΑ ΕΠΙΤΑΛ, ΚΑΤΑΚΕΥΗ ΕΙΔΩΝ ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ ΚΑΙ ΣΤΑΡΟΤΑΚΤΙΚΗΣ.	217	210	7
17	ΕΚΑΘΕΙΣ, ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΡΑΦΩΓΗ ΠΡΟΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΉΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΩΝΑΣ Η ΜΕΣΩ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ.	40	29	12
18	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΥΤΑΝΟΡΑΚΑ (ΚΟΚ), ΠΡΟΤΟΜΩΝ ΔΙΥΛΙΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΥΡΦΗΚΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ.	2	2	2
19	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΟΥΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΟΜΩΝ.	14	9	5
20	ΚΑΤΑΚΕΥΗ ΠΡΟΤΟΜΩΝ ΑΠΟ ΕΛΑΣΤΙΚΟ (ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ) ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ.	19	16	3
21	ΚΑΤΑΚΕΥΗ...			

ΕΙΣΑΓΑΓΕΝ ΤΟΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙΣ ΣΦΕΡΑΣ ΕΛΠΙΣΤΕΥΟΥΣ ΚΑΤΑ ΔΙΕΥΚΛΙΝΟΝ ΚΑΛΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
 ΑΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΒΥΑΟ
 ΣΥΦΑΟ ΣΑΛΑΟΟ, ΑΕΙΤΙΟΟ (ΘΟΛΟΟΑΟΜΙΚΑ ΕΥΡΟΓΗΜΜΑΤΑ ΑΘΗΝΟΝ ΚΑΙ ΜΕΣΟΑΟΝΙΚΗ, ΛΟΙΠΕΙ ΑΕΙΤΙΟΟ)
 ΗΜΙΑΤΙΟΟ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΟΟ ΤΕΡΟΟΧΕΟ, ΔΙΑΜΕΡΙΟΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΑΕΙΤΙΟΟ, ΗΜΙΑΤΙΟΟ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΟΟ ΠΕΡΙ
 ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΤΑΦΟΥΟΟΥ ΤΗΕ 17ΗΕ ΜΑΡΤΙΟΥ 1991.

ΚΑΙ ΟΜΑΟΕΟ ΚΑΛΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΟ | ΟΥΝΟΟ | ΑΡΟΕΝΕΙ | ΘΗΛΕΙ |

65	ΕΝΔΙΑΜΕΟΟΙ ΥΠΗΜΑΤΟΤΙΟΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΟΜΟΙ, ΗΕ ΕΕΑΙΡΕΟΗ ΤΙΟ ΑΕΦΑΑΙΡΤΙΚΕΟ ΟΥΑΙΡΕΙΟΕ ΚΑΙ ΤΑ ΤΑΜΕΙΑ ΟΥΝΤΑΕΕΟΝ.	347	213	134
66	ΑΕΦΑΑΙΡΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΥΝΤΑΕΙΟΑΟΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ, ΕΚΤΟΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΕΦΑΑΙΟΗ.	51	29	22
67	ΑΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΟ ΟΥΜΑΟΕΙΟ ΗΕ ΤΙΟ ΑΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΟ ΕΝΔΙΑΜΕΙΟΝ ΥΠΗΜΑΤΟΤΙΟΤΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΙΟΜΟΝ.	1		1
Κ	ΔΙΑΚΤΗΡΙΟΗ ΚΕΙΗΤΗΟ ΤΕΡΙΟΥΟΙΑΟ, ΕΚΤΙΟΟΕΙΟ ΚΑΙ ΕΤΙΟΕΙΟΜΑΤΙΚΕΟ ΑΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΟ.	753	426	327
70	ΔΙΑΧΕΙΡΙΟΗ ΚΕΙΗΤΗΟ ΤΕΡΙΟΥΟΙΑΟ.	13	12	6
71	ΕΠΟΙΚΙΑΟΗ ΜΑΧΗΜΑΤΟΝ ΚΑΙ ΕΕΟΤΑΙΟΟΥ ΧΟΡΙΟ ΧΕΙΡΙΟΤΗ.	42	64	18
72	ΕΠΟΙΚΙΑΟΗ ΟΙΟΗ ΑΤΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗ ΥΡΗΟΗ.	7	5	2
73	ΤΑΦΟΟΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΟΥΝΑΟΕΙΟ ΑΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΟ.	6	6	2
74	ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΑΝΑΤΥΟΗ.	438	359	299
Λ	ΑΟΗΟΕΤΑ ΜΟΙΚΗΟ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ, ΥΠΟΧΡΕΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΕΦΑΑΙΟΗ.	1.805	1.287	518
75	ΑΟΗΟΕΤΑ ΜΟΙΚΗΟ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ, ΥΠΟΧΡΕΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΕΦΑΑΙΟΗ.	1.305	1.287	518
Μ	ΕΚΤΑΙΑΕΥΟΗ.	1.291	576	715
80	ΕΚΤΑΙΑΕΥΟΗ.	1.291	576	715
Ν	ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ.	567	268	299
85	ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ.	567	268	299
Ξ	ΑΑΕΟ ΑΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΟ ΤΑΡΟΧΗΟ ΥΠΕΡΟΙΟΗ ΥΠΕΡ ΤΟΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟ ΟΥΝΟΟΟ ΚΑΙ ΑΑΟΗ ΥΠΕΡΟΙΟΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟ Η ΑΤΟΜΙΚΟΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ.	490	566	524
90	ΔΙΑΟΕΟΗ ΑΥΜΑΤΟ ΚΑΙ ΑΤΟΡΟΙΜΜΑΤΟΝ, ΥΓΕΙΟΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΜΟΙΟΕ ΑΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΟ.	76	75	1
91	ΑΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΟ ΟΡΓΑΝΟΟΕΟΗ Μ.Α.Ο.	232	193	49
92	ΜΥΧΑΓΟΡΙΟΕΟ, ΤΟΑΙΤΗΤΙΚΕΟ ΚΑΙ ΑΟΑΗΤΙΚΕΟ ΑΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΟ.	330	214	116
93	ΑΑΕΟ ΑΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΟ ΤΑΡΟΧΗΟ ΥΠΕΡΟΙΟΗ.	252	94	158
•	ΙΔΙΟΤΙΚΑ ΜΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΤΟΟ ΑΤΑΟΚΑΟΟΝ ΟΙΚΙΑΚΟ ΤΡΟΟΡΙΚΟ.	104	18	86
•	ΙΔΙΟΤΙΚΑ ΜΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΤΟΟ ΑΠΟΟΚΑΟΟΝ ΟΙΚΙΑΚΟ ΤΡΟΟΡΙΚΟ.	104	19	86

ΒΙΝΑΡΙΑΣ 7 - ΑΠΕΡΧΟΜΕΝΟΙ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ, ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ
 ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΡΕΤΙΚΕΣ (ΠΟΛΥΘΕΛΩΜΙΚΑ ΕΥΡΩΤΗΜΑΤΑ ΑΣΗΡΩΝ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΛΟΙΠΕΣ ΑΣΤΙΚΕΣ)
 ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ, ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΑΣΤΙΚΕΣ, ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙ
 ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΠΑΘΟΥΣΜΟΥ ΤΗΣ 17ΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1991.

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ	ΕΡΓΟΛΟΤΕΣ	ΓΙΑ ΔΙΚΟ ΤΟΥΣ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ	Θ Ε Σ Η					
					Ε	Π	Α	Γ	Ε	Λ
					ΜΙΣΘΩΤΕΣ				ΒΟΗΘΟΣ ΣΤΗΝ	ΔΕΝ
					Η				ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ	ΔΙΑΔΟΣΑΝ
					ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟΥΣ				ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΞΕΣΗ

ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ	31.437	2.415	11.622	15.250	1.684	456
- 14	168	0	10	95	57	6
15-19	1.270	13	162	305	259	31
20-24	3.128	98	649	2.005	325	51
25-29	4.206	241	1.134	2.570	197	54
30-34	4.507	367	1.342	2.578	137	53
35-39	3.959	399	1.345	2.025	121	69
40-44	3.854	422	1.365	1.886	120	51
45-49	2.875	299	1.237	1.206	108	35
50-54	2.508	223	1.172	982	99	32
55-59	2.277	134	1.239	721	104	29
60-64	1.651	128	1.154	253	97	9
65-69	620	40	468	55	43	4
70-74	254	13	198	31	10	2
75 +	150	8	137	3	7	0
ΑΡΡΕΥΕΣ	24.673	2.026	9.730	11.790	789	338
- 14	143	0	10	78	50	5
15-19	237	3	123	582	209	15
20-24	2.203	53	506	1.372	231	31
25-29	3.097	187	725	1.822	122	41
30-34	3.495	299	1.112	1.983	51	50
35-39	3.117	336	1.120	1.574	29	58
40-44	3.104	345	1.115	1.571	26	47
45-49	2.398	249	1.070	1.027	14	28
50-54	2.115	209	1.008	862	11	25
55-59	1.935	154	1.057	622	17	25
60-64	1.333	111	977	210	18	8
65-69	512	35	413	53	3	3
70-74	210	13	174	20	1	2
75 +	134	7	120	5	2	0
ΘΗΛΕΙΣ	5.764	339	1.892	3.460	895	128

ΠΙΝΑΚΑΣ Β - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΠΕΡΓΕΣ ΠΑΧΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ, ΣΜΑΔΕΣ ΨΑΚΙΩΝ ΚΑΙ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΡΑΓΓΕΛΜΑ
 ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΛΕΙΤΙΚΕΣ (ΠΟΛΥΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΕΥΡΩΠΗΚΑ ΑΣΗΝΩΝ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΛΟΙΠΕΣ ΛΕΙΤΙΚΕΣ)
 ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΤΕΡΙΟΧΕΣ, ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΛΕΙΤΙΚΕΣ, ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙ-
 ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΠΑΧΥΣΜΟΥ ΤΗΣ 17ΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1991.

	Θ Ε Σ Η Ε Τ Ο Ε Π Α Γ Γ Ε Λ Μ Α			
	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ	ΜΙΣΘΩΤΕΣ	ΣΟΜΩΣΕ ΣΤΗΝ	ΔΕ
ΣΜΑΔΕΣ ΨΑΚΙΩΝ	ΕΥΝΟΔΟ	ΕΡΓΑΤΕΣ	Η	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ
		ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ	ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΣΕ	ΑΝΕΡΓΟΙ

ΑΜΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ	33.470	2.418	11.696	15.792	1.691	1.144
- 14	205	0	10	99	57	33
15-17	1.726	13	164	948	260	402
20-24	3.781	98	655	2.113	325	499
25-29	4.528	261	1.143	2.673	198	158
30-34	4.699	367	1.354	2.576	137	34
35-39	4.084	401	1.356	2.090	124	9
40-44	3.957	422	1.375	1.942	121	3
45-49	2.944	289	1.239	1.246	109	4
50-54	2.547	224	1.176	1.005	79	1
55-59	2.309	184	1.245	738	104	1
60-64	1.651	128	1.165	257	97	0
65-69	624	40	469	66	43	0
70-74	254	13	198	31	10	0
75 +	150	8	137	3	7	0
ΑΡΧΗ	25.770	2.029	9.735	12.151	793	514

ΑΡΧΗ	156	0	10	79	50	22
15-19	1.113	9	125	599	210	153
20-24	2.518	63	510	1.432	231	229
25-29	3.286	197	933	1.888	123	98
30-34	3.504	299	1.122	2.038	51	9
35-39	3.199	338	1.130	1.615	30	5
40-44	3.182	345	1.124	1.520	26	3
45-49	2.446	249	1.072	1.063	15	3
50-54	2.143	210	1.010	579	11	1
55-59	1.912	154	1.063	638	17	1
60-64	1.341	111	978	221	18	0
65-69	516	35	414	54	9	0
70-74	210	13	174	20	1	0
75 +	134	7	120	5	2	0

